

Po stopách vlastní minulosti

Vzdělávací program

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obsah

Obsah	2
1 Vzdělávací program a jeho pojetí	5
1.1 Základní údaje	5
1.2 Anotace programu	6
1.3 Cíl programu	6
1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu	6
1.5 Forma	7
1.6 Hodinová dotace	7
1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny	7
1.8 Metody a způsoby realizace	7
1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	8
1.10 Materiální a technické zabezpečení	11
1.11 Plánované místo konání	11
1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu	11
1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	12
1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití	12
2 Podrobně rozpracovaný obsah programu	13
2.1 Tematický blok č. 1 (Místa paměti a paměť míst) – počet hodin: 6	13
2.1.1 Téma č. 1 (Pověst o vzniku Turnova) – počet hodin: 1	13
2.1.2 Téma č. 2 (Písmáctví na Turnovsku) – počet hodin: 1	14
2.1.3 Téma č. 3 (Židé v Turnově) – počet hodin: 1	16
2.1.4 Téma č. 4 (Židovský hřbitov v Turnově) – počet hodin: 1	17
2.1.5 Téma č. 5 (Bydlení v Pojizeří v průběhu staletí) – počet hodin: 1	18
2.1.6 Téma č. 6 (Co je to archiv) – počet hodin: 1	20
2.1.7 Téma č. 7 (Kurent) – počet hodin: 1	21
2.1.8 Téma č. 8 (Stabilní katastr Turnova a další mapy) – počet hodin: 1	23
2.2 Tematický blok č. 2 (Jazyk a jeho užívání) – počet hodin: 2	24
2.2.1 Téma č. 1 (Místní nářečí) – počet hodin: 1	24
2.2.2 Téma č. 2 (Jazykové a literární obrození na Turnovsku) – počet hodin: 1	28
2.3 Tematický blok č. 3 (Osobnosti regionu) – počet hodin: 6	29
2.3.1 Téma č. 1 (Elektronické zdroje v humanitních disciplínách) – počet hodin: 1	29
2.3.2 Téma č. 2 (Osobnosti Turnovska) – počet hodin: 1	31
2.3.3 Téma č. 3 (Pojmenování turnovských ulic) – počet hodin: 1	32
2.3.4 Téma č. 4 (Jaroslav Rudiš) – počet hodin: 1	34
2.3.5 Téma č. 5 (Turnovští cestovatelé) – počet hodin: 1	36

2.3.6	Téma č. 6 (Regionální stopy v USA) – počet hodin: 1	37
3	Metodická část	39
3.1	Metodický blok č. 1 (Místa paměti a paměť míst)	40
3.1.1	Téma č. 1 (Pověst o vzniku Turnova) – počet hodin: 1	40
3.1.2	Téma č. 2 (Písmáctví na Turnovsku) – počet hodin: 1	42
3.1.3	Téma č. 3 (Židé v Turnově) – počet hodin: 1	44
3.1.4	Téma č. 4 (Turnovský židovský hřbitov) – počet hodin: 1	45
3.1.5	Téma č. 5 (Bydlení v Pojizeří v průběhu staletí) – počet hodin: 1	46
3.1.6	Téma č. 6 (Co je to archiv) – počet hodin: 1	48
3.1.7	Téma č. 7 (Kurent) – počet hodin: 1	49
3.1.8	Téma č. 8 (Stabilní katastr Turnova a další mapy) – počet hodin: 1	50
3.2	Metodický blok č. 2 (Jazyk a jeho užívání)	51
3.2.1	Téma č. 1 (Místní nářečí) – počet hodin: 1	52
3.2.2	Téma č. 2 (Jazykové a literární obrození na Turnovsku) – počet hodin: 1	53
3.3	Metodický blok č. 3 (Osobnosti regionu)	54
3.3.1	Téma č. 1 (Elektronické zdroje v humanitních disciplínách) – počet hodin: 1	54
3.3.2	Téma č. 2 (Osobnosti Turnovska) – počet hodin: 1	55
3.3.3	Téma č. 3 (Pojmenování Turnovských ulic) – počet hodin: 1	57
3.3.4	Téma č. 4 (Jaroslav Rudiš) – počet hodin: 1	58
3.3.5	Téma č. 5 (Turnovští cestovatelé) – počet hodin: 1	59
3.3.6	Téma č. 6 (Regionální stopy v USA) – počet hodin: 1	60
4	Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu	62
5	Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	64
6	Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	65
7	Příloha č. 4 - Odborné a didaktické posudky programu	66
8	Příloha č. 5 - Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu	67

Vážená paní Jandová,

děkujeme za zájem o publikování výstupů z výzvy, nabídku přijímáme. Abychom zvolili optimální místo pro uložení Vašich výstupů, potřebovali bychom zodpovědět následující dotazy.

- Kolik materiálů bude ukládáno na Metodický portál [RVP.CZ](#)?
- jaké formáty, příp. velikosti materiálů se bude jednat (textové dokument, prezentace, videa...)?
- V jakém časovém horizontu mají být materiály uloženy?

Potřebovali bychom také vědět, zda budete mít jako projekt vlastní úložiště na výstupy případně, zda budete výstupy vkládat pouze k nám na Metodický portál [RVP.CZ](#). Pokud byste měli materiály zveřejněné např. na Vašich webových stránkách, mohli bychom pro vložení využít modul EMA.

EMA je jakýsi katalog otevřených digitálních vzdělávacích zdrojů, který shromažďuje informace o materiálech z různých úložišť. K nám byste tedy nahráli potřebná metadata, na samotný materiál už bychom odkazovali na Váš web.

Podrobné informace ke vkládání materiálů na [RVP.CZ](#) naleznete v příloženém dokumentu.

Děkuji a přeji hezký den.
Lenka Perglová

st 4. 12. 2019 v 11:56 odesílatel Marcela Jandová <jandova@vctu.cz> napsal:
Vážená paní Perglová,

ráda bych se tímto podrobněji informovala k postupu při žádosti o zveřejnění programů, které vytváříme v projektu Podporujeme rozvoj dětí a žáků CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008148, ve výzvě Budování kapacit pro rozvoj škol II.

V současné době finalizujeme podobu prvních čtyřech programů, rádi bychom odevzdali šablony ve formě pdf. včetně příloh v stejné formě a také v pracovní složky v programu SMART software. Jaké jsou konkrétní požadavky k postupu ve zveřejnění?

Předem děkuji.
S pozdravem

--
Bc. Marcela Jandová, DiS.

T - Centrum
Projekt Podporujeme rozvoj dětí a žáků

Jana Palacha 804
511 01 Turnov

+420 737 288 811
jandova@vctu.cz

67

9 Nepovinné přílohy

68

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	Podporujeme rozvoj dětí a žáků CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008148
Název programu	Po stopách vlastní minulosti
Název vzdělávací instituce	Vzdělávací centrum Turnov, o. p. s.
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Jana Palacha 804, 511 01 Turnov; www.vctu.cz
Kontaktní osoba	PaedDr. Jaroslava Dudková
Datum vzniku finální verze programu	12. 7. 2021
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	4
Forma programu	Prezenční
Cílová skupina	8. a 9. ročník ZŠ a odpovídající ročníky 8 a 6letého gymnázia
Délka programu	16 hodin po 45 minutách
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Rozvoj talentu dětí a žáků v rámci formálního, zájmového a neformálního vzdělávání. Využívání kreativního a inovativního potenciálu dětí a mládeže.
Tvůrci programu	Mgr. et Bc. Lenka Křížová, Ph.D.
Odborný garant programu	Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.
Odborní posuzovatelé	
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	Ne

1.2 Anotace programu

Program Po stopách vlastní minulosti je určen pro nadané žáky posledních dvou ročníků základní školy, resp. jejich vrstevníky, kteří navštěvují víceleté gymnázium. Podstatou programu je netradiční přístup k regionu, v němž žijí, především prostřednictvím poznatků a metod některých humanitních disciplín (především regionální historie, dále dějiny literatury, etnografie, religionistika, jazykověda apod.). Do tvorby vzdělávacího programu byly zapojeny i některé regionální instituce – muzeum a knihovna. Poznatky a kompetence, které žáci získají, jsou nad rámec výuky základních, ale i středních škol. Program navazuje na formální vzdělávací program pro 2. stupeň ZŠ (Poznejme svůj region a jeho osobnosti). Program rozvíjí všechny klíčové kompetence zajímavou a popularizační formou a s využitím moderní techniky.

1.3 Cíl programu

Cílem programu je přiblížit žákům vybrané aspekty minulosti regionu, v němž žijí, představit jim zejména písemné, ale také některé hmotné prameny, od nichž se odvíjí naše další poznání, a naznačit jim možnosti i meze jejich interpretace. K dalším cílům patří ukázat žákům, jak lze uvažovat v širokých souvislostech, přemýšlet nad problémy, spolupracovat ve dvojicích i ve skupinách, efektivně a funkčně pracovat s elektronickými zdroji dostupnými na internetu.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Do programu jsou začleněny všechny klíčové kompetence, které jsou běžně rozvíjeny v rámci výuky humanitních předmětů na 2. stupni základních škol. Všechny kompetence jsou rozvíjeny zcela přirozeně, a to na základě jednotlivých úkolů, jež žáci během výuky plní.

Kompetence k učení:

Žáci v jednotlivých lekcích vycházejí od poznatků, které jsou jim známy, k poznatkům novým. Učí se pracovat s informacemi, vyhledávat je v různých zdrojích (zejména prameny a odborná, resp. popularizační literatura), třídít je, usouvztažňovat, kontextualizovat. Žáci získají nejen nové poznatky, ale naučí se i novému přístupu k tomu, co bude předmětem jednotlivých lekcí. Již poznané umějí žáci aplikovat na regionální problematiku – a naopak – to, co se v lekcích dozvědí, dokáží náležitě zobecnit. Žáci se po absolvování všech lekcí zhruba orientují v jednotlivých dějinných obdobích, která region ovlivnila, a umějí propojit poznatky z regionální historie s poznatky z dějin obecných. Rovněž chápou, že humanitní disciplíny spolu úzce souvisejí a nelze tedy dělat ostrou hranici mezi tím, co je a co není předmětem regionální historiografie.

Kompetence k řešení problémů:

Žáci uvažují o příčinách a následcích událostí v regionu, alespoň rámcově chápou souvislosti, umí propojovat regionální a obecné dějiny. Zvládají samostatně, ve dvojicích a ve skupinách řešit úkoly, které jsou součástí jednotlivých hodin. Naučí se argumentovat a diskutovat, pochopí, že v humanitních disciplínách je interpretace jednotlivých faktů podmíněna nejen mírou poznání, ale i současným vědeckým paradigmatem. Vyhledávají informace, vyplňují pracovní listy, ale třeba se i orientují v prostoru nebo si umějí rozplánovat čas tak, aby dokázali splnit všechny činnosti.

Kompetence komunikativní:

Vzhledem k tomu, že základní osou celého vzdělávacího programu je mluvená či písemná komunikace, učí se žáci přesně formulovat své myšlenky, odpovídat na lektorovy dotazy, komunikovat o jednotlivých tématech, která jsou předmětem vzdělávacího plánu, ve dvojicích i ve skupinách. Rovněž rozvíjejí svou aktivní i pasivní slovní zásobu.

Kompetence sociální a personální:

Poznání minulosti regionu kultivuje hodnotový žebříček žáků. Skupinová práce upevňuje umění diskuse a třídí jejich názory. Žáci se učí respektovat stanoviska druhých a oceňovat zkušenosti svých vrstevníků, dospělých, ale i svých předků. Vystupují před ostatními a učí se obhajovat svůj názor.

Kompetence pracovní:

Žáci se učí funkčně a efektivně pracovat se zdroji, tvořit referáty i prezentace, prezentovat výstupy před skupinou. Dokáží si práci naplánovat a stanovit své postupy.

Kompetence občanské:

Žáci si prohloubí vztah k regionu, v němž žijí, a tím i ke svému okolí. Seznámí se s kulturním dědictvím, uvědomí si jeho význam a nutnost jeho ochrany. Porovnání minulosti se současností vede žáky k tomu, aby přijali současné společenské normy za své a uvědomili si jejich dobovou podmíněnost.

Podrobně rozpracovaný způsob rozvoje jednotlivých kompetencí v programu viz níže.

1.5 Forma

Většina lekcí začíná uvedením do problému v širších souvislostech. Jako motivace slouží zpravidla otázky, které mohou žáky zaujmout, a někdy také prezentace vytvořené v programu SMART Notebook na PC all-in-one. Často je rovněž zařazena činnost, při níž žáci vyplňují pracovní listy. Žákům je vždy dán prostor pro vlastní vyjádření, jsou podporováni v tom, aby dokázali prezentovat svůj názor a nebáli se diskutovat. Součástí každé dvouhodinové lekce je závěrečná evaluace, při které žáci hodnotí průběh setkání.

1.6 Hodinová dotace

Vzhledem k tomu, že se jedná o neformální způsob vyučování, bude 16 × 45 minut realizováno formou dvouhodinových lekcí v délce 90 minut. Celkem tedy proběhne 8 setkání. V ideálním případě budou tyto hodiny rozloženy do celého školního roku, optimální je jedno setkání měsíčně. Vzhledem k tomu, že se v některých případech počítá s určitou domácí přípravou žáků, nedojde při této frekvenci setkávání k jejich případnému přetížení.

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Ideální počet účastníků je 10–16 žáků. Nižší počet účastníků vzdělávacího programu, než je běžný ve školních třídách, umožňuje lepší zapojení každého jednotlivce a také to, aby se lektor mohl věnovat každému zvlášť. Je třeba brát v potaz okolnost, že lektor žáky většinou nezná a ani účastníci se často vzájemně neznají. Tato skutečnost má své výhody (absence předsudků a zažitých vzorců chování) i nevýhody (může trvat delší čas, než budou účastníci schopni efektivně spolupracovat ve skupině i ve dvojicích a než lektor zjistí, jaké mají žáci vstupní znalosti a schopnosti).

1.8 Metody a způsoby realizace

Metody a způsoby realizace vycházejí z klíčových kompetencí dle RVP pro 2. stupeň ZŠ, resp. nižší stupeň víceletých gymnázií, avšak překračují jejich rámec, neboť program je určen pro žáky nadané, které jeví o školní předměty humanitního charakteru velký zájem, případně v nich vynikají. Důraz by měl být kladen zejména na metody, které nelze při běžném vyučování vzhledem k počtu žáků ve školních třídách využívat v takovém rozsahu, jaký by si zasloužily. Jedná se o práci ve dvojicích, skupinovou práci, diskusi. Ve všech lekcích se uplatňují principy metody kritického myšlení.

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Tematický blok č. 1 (Místa paměti a paměť míst) – počet hodin: 8

Protože regionální historie je pevně ukotvena v prostoru, je první tematický blok spojen s místy, jež se k ní váží. Vzhledem k tomu, že školní výuka dějepisu regionální dějiny prakticky opomíjí, přestože se na nich dá demonstrovat celá řada obecně platných jevů, měli by si žáci po absolvování tohoto tematického bloku odnést alespoň základní přehled týkající se dějin Turnova a Českého ráje. Důraz je kladen zejména na mezipředmětové vazby dějepisu – český jazyk a literatura – zeměpis.

Téma č. 1 (Pověst o vzniku Turnova) – počet hodin: 1

Vzhledem k tomu, že pověst je literární útvar, který obsahuje alespoň částečně jádro, jež vychází ze skutečných historických reálií, může dobře sloužit k rozvoji kompetencí ve vzdělávací oblasti literatury a dějepisu. Žáci se seznámí s pověstí vážící se ke vzniku města Turnova i s popularizačním textem, který pověst analyzuje. Zopakují si, jaké pověsti znají, jaké jsou rysy pověstí, jak lze pověsti klasifikovat, seznámí se s pojmem umělá pověst a sami si ji zkusí napsat.

Téma č. 2 (Písmáctví na Turnovsku) – počet hodin: 1

Žáci se nejprve seznámí s fenoménem písmáctví (zejména v praktické rovině, tj. prostřednictvím ukázky zápisů sedláka Josefa Dlaska), zkusí abstrahovat, jaká je struktura a forma písmáckého textu, dále si s textem zkusí pracovat jako editoři, resp. historici. Na závěr si sami sestaví text, který by této podobě odpovídal. Prostřednictvím činnosti blíže nahlédnou do každodenního života venkovského člověka 19. století.

Téma č. 3 (Židé v Turnově) – počet hodin: 1

Žáci se podívají na město, které dobře znají, novým, neotřelým pohledem. Tématem lekce budou židovské památky nacházející se ve městě (s výjimkou hřbitova, jemuž bude věnována samostatná hodina). Do připravené mapky se na základě práce s odbornou literaturou, dalšími předem připravenými materiály a internetovými mapami pokusí žáci zakreslit lokality, které byly v minulosti spojené se židy v Turnově. Cílem hodiny by mělo být zmapování toho, kde se ve městě koncentrovalo židovské osídlení.

Téma č. 4 (Turnovský židovský hřbitov) – počet hodin: 1

Účastníci, kteří by měli být alespoň rámcově seznámeni s problematikou judaismu, židovství a židů v českých zemích, se podrobně seznámí s hmotnou památkou připomínající židy v Turnově. Práce s pracovními listy na židovském hřbitově bude realizována činností v terénu, žáci se seznámí s židovskou funerální kulturou a s tím, jak pracovat s informacemi na náhrobcích (jak je interpretovat a využít dále).

Téma č. 5 (Bydlení v Pojizeří v průběhu staletí) – počet hodin: 1

V Muzeu města Mnichovo Hradiště se žáci seznámí s tím, jak lidé cca od 13. do 20. století žili na území Pojizeří a Českého ráje. Kromě šlechtických sídel, dřevěných a kamenných domů ve městech poznají roubená stavení a skalní byty. Seznámí se s prvky lidové architektury, a to i atraktivní a interaktivní formou.

Téma č. 6 (Historické prameny) – počet hodin: 1

Prostřednictvím nejrůznějších ukázek hmotných i písemných pramenů se žáci seznámí s tím, jak historici rekonstruují regionální minulost. Sami si zkusí interpretovat vybrané písemné dokumenty i fotografie.

Téma č. 7 (Kurent) – počet hodin: 1

Žáci by se měli seznámit s tím, jak vypadalo písmo užívané v 19. století. Vedle švabachu, jenž se zejména v jazykově německých knihách a dalších písemnostech užíval jako písmo tiskové, se seznámí i kurentem, který se s nejrůznějšími přesahy používal asi do poloviny 19. století i v písemnostech české provenience. V Muzeu Českého ráje, jež sídlí v Turnově, žáci nahlédnou do některých archiválií, zkusí si švabach i kurent přečíst a některé litery se pokusí napsat.

Téma č. 8 (Stabilní katastr Turnova a další mapy) – počet hodin: 1

Stabilní katastr je detailní kartografické zachycení veškeré půdy na území habsburské monarchie, které v Čechách vznikalo ve dvacátých až čtyřicátých letech 19. století. Jsou v něm vyznačeny nejen parcely, ale také konkrétní domy, místní a pomístní názvy. Na stabilním katastru Turnova v Muzeu Českého ráje se žáci seznámí s tím, jak toto kartografické znázornění vypadá, pokusí se na základě současných znalostí města odhadnout, co znamenají jednotlivé barvy a další symboly, a tyto závěry pak aplikují na stabilní katastr dalšího města Českého ráje, Mnichova Hradiště. K dispozici budou i další mapové podklady, žáci s nimi budou pracovat na základě otázek a úkolů v pracovních listech.

Tematický blok č. 2 (Jazyk a jeho užívání) – počet hodin: 2

Jedním ze znaků určitého národního společenství je jazyk, který se také vyvíjí. Nářečí, varieta národního jazyka, je charakteristické i pro Turnovsko. Přestože období konce 18. a počátku 19. století není v RVP pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia opomíjeno, jedná se o látku, která je vzhledem k časovému odstupu i náročnosti tématu pro děti relativně abstraktní. Pokud však lektor dětem ukáže, jak se germanizace a následně národní obrození uplatňovaly v konkrétním regionu, vede to k hlubšímu pochopení dané problematiky, a to na úrovni mezipředmětových vazeb.

Téma č. 1 (Místní nářečí) – počet hodin: 1

Ačkoli Turnovsko, resp. Pojizeří, není tak výrazným etnografickým regionem, jako jsou některé oblasti Moravy nebo jižních a jihozápadních Čech, existoval i zde místní svéráz, jehož projevem bylo mj. nářečí. Lektor žákům ukáže, že nářečí na Turnovsku existuje dodnes, byť se jedná spíše o jeho relikty, upozorní na úzkou vazbu mezi lidovou kulturou a nářečím. Společným cílem lekce bude nejen postihnout rysy nářečí na Turnovsku, ale také poznat, jaké místo měla česká nářečí při procesu označovaném národní obrození.

Téma č. 2 (Jazykové a literární obrození na Turnovsku) – počet hodin: 1

Žáci si zkusí pracovat s ukázkami textů a s videoukázkou, které přibližují dobu první poloviny 19. století. Prostřednictvím aktivit v programu SMART Notebook a toho, jaká se v textech objevuje slovní zásoba, si přiblíží atmosféru doby a národní obrození na Turnovsku.

Tematický blok č. 3 (Osobnosti regionu) – počet hodin: 6

Prostřednictvím zajímavých životních osudů a inspirativního díla se žáci seznámí s některými osobnostmi spjatými s Turnovem a Turnovskem. Pozornost bude věnována zejména osobnostem 19.–21. století, neboť se jedná o dobu, z níž je zachováno nejvíce pramenů. Zároveň má toto období největší dopad na naši současnost.

Téma č. 1 (Elektronické zdroje v humanitních disciplínách) – počet hodin: 1

Žáci se seznámí s elektronickými databázemi, z nichž mohou čerpat své znalosti (nejen) v oblasti humanitních disciplín. Lektor na začátku ukáže žákům zdroje, jež je možné využít. Lekce propojí humanitní disciplíny a využití informačních technologií.

Téma č. 2 (Osobnosti Turnovska) – počet hodin: 1

Na základě informací nalezených v elektronických databázích a knihovnách se žáci pokusí vytvořit funkční počítačové prezentace o zajímavých osobnostech. Lektor jim bude pomáhat během samostatné práce ve dvojicích. Lekce propojí humanitní disciplíny a využití informačních technologií.

Téma č. 3 (Pojmenování turnovských ulic) – počet hodin: 1

V této hodině, jež bude založena na samostatné skupinové práci, se žáci seznámí s tím, po kom jsou pojmenovány vybrané turnovské ulice. Pokusí se dohledat významné regionální osobnosti a určit, proč zrovna po nich bylo prostranství pojmenováno. Žáci se sami pokusí ve skupinách vytvořit typologii uličních pojmenování.

Téma č. 4 (Jaroslav Rudiš) – počet hodin: 1

K výrazným turnovským osobnostem patří spisovatel Jaroslav Rudiš, autor několika úspěšných románů. V hodině, která bude částečně založena na interpretaci úryvku jeho románu *Konec punku v Helsinkách*, se žáci seznámí také s komiksem *Alois Nebel*. Naučí se pokládat k textu takové otázky, které jim pomohou objasnit jeho význam, společně s lektorem si ukáží, čeho si mají při čtení všimnout, jak text interpretovat. Práce s komiksem bude pojata netradičně – žáci dostanou do rukou dvě strany s obrázkem, avšak bez textu. Jejich cílem bude doplnit text tak, aby dával vzhledem k obrázkům smysl. Následně budeme jednotlivé verze, jež žáci vytvoří, porovnávat s Rudišovým originálem.

Téma č. 5 (Turnovští cestovatelé) – počet hodin: 1

Hodina bude probíhat v turnovské městské knihovně. Na základě půlhodinové přednášky zaměřené na turnovské cestovatele vyplní žáci pracovní listy. Následně bude probíhat jejich vyhodnocení a diskuse s přednášejícím.

Téma č. 6 (Regionální stopy v USA) – počet hodin: 1

Žáci se prostřednictvím počítačové prezentace seznámí s jedním z fenoménů 19. století, kterým byla migrace do zahraničí. Přestože se regionu Turnovska nedotkl odchod místních obyvatel tak silně jako jižních a jihozápadních Čech, jsou známy případy, kdy někteří lidé z oblasti Pojizeří odešli. Pozornost bude věnována migraci obecně, následně se žáci seznámí s osudy několika rodin, které trvale zakotvily v USA. Z nich by se měli žáci pokusit odvodit, co vedlo občany Rakouska, resp. Rakouska-Uherska, k tomu, že opouštěli rodnou zemi, jak vypadalo české městské osídlení v USA apod.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Pro lektora je třeba zajistit na většinu hodin počítač, který by byl propojen s dataprojektorem a byl připojen k internetu, dále promítací pláno. Žáci v některých hodinách využijí ve dvojicích PC all-in-one (s připojením na internet a některým internetovým prohlížečem, dále vybavené programy SMART Notebook a MS Power Point). V konkrétních lekcích je také využívána odborná literatura. Je třeba i standardní vybavení, jako jsou papíry, tužky. V lekci věnované židovskému hřbitovu využijí žáci fotoaparát. Mezi vybavení většiny hodin patří pracovní listy (viz Přílohy)

1.11 Plánované místo konání

Většina setkání se realizuje v prostorách Vzdělávacího centra Turnov. Odtud v některých hodinách vyrazí žáci po úvodní motivaci s lektorem do terénu, kde budou plnit úkoly na základě zadání. Dvě lekce jsou plánovány v prostorách Muzea města Mnichovo Hradiště, dvě v Muzeu Českého ráje v Turnově, dvě lekce proběhnou i v Městské knihovně Antonína Marka v Turnově.

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Prvky tohoto vzdělávacího programu (VP) lze využít v běžné výuce českého jazyka a dějepisu na základních školách či víceletých gymnáziích v Turnově a nejbližším okolí. Vhodné je využívat jednotlivé části VP jako určitý doplněk běžné výuky, neboť regionálním dějinám nebývá zpravidla v rámci ŠVP věnován větší prostor. Zároveň je VP koncipován tak, aby po kognitivní stránce uspokojil žáky nadané, kteří mají nadprůměrné vstupní znalosti a jeví o humanitní předměty větší zájem. Do VP jsou zařazena témata, která je určitě vhodné do výuky začlenit, neboť některé dějinné procesy mohou být žákům bližší, vztáhnou-li se na konkrétní region. Autorka VP užívala sama některé prvky během výuky dějepisu na víceletém gymnáziu a setkala se s kladným ohlasem ze strany studentů. S určitými, avšak v některých případech poměrně zásadními modifikacemi je možné využít vzdělávací program také v jiných regionech.

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů:

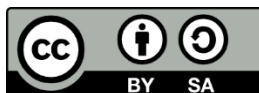
Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory/lektory		18 000,-
z toho	<i>Hodinová odměna pro 1 realizátora/ lektora včetně odvodů (včetně přípravy, DPP)</i>	500,-
	<i>Ubytování realizátorů/lektorů</i>	0,-
	<i>Stravování a doprava realizátorů/lektorů</i>	500,-
Náklady na zajištění prostor		2 400,-
Ubytování, stravování a doprava účastníků		2 000,-
z toho	<i>Doprava účastníků s ohledem na vzdálenost v km</i>	2 000,-
	<i>Stravování a ubytování účastníků</i>	0,-
Náklady na učební texty		2 500,-
z toho	<i>Příprava, překlad, autorská práva apod.</i>	1 500,-
	<i>Rozmnožení textů – počet stran:</i>	1 000,-
Režijní náklady		32 500,-
z toho	<i>Stravné a doprava organizátorů</i>	1 500,-
	<i>Ubytování organizátorů</i>	0,-
	<i>Poštovné, telefony</i>	2 000,-
	<i>Doprava a pronájem techniky</i>	9 600,-
	<i>Propagace</i>	5 000,-
	<i>Ostatní náklady</i>	8 000,-
	<i>Odměna organizátorům</i>	6 400,-
Náklady celkem	Při předpokládaném počtu 8 účastníků	57 400,-
Poplatek za účastníka	1	7 175,-

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

www.rvp.cz, http://www.vctu.cz/?q=bk2-po_stopach_vlastni_minulosti

Vzdělávací program je zveřejněn pod licencí Creative Commons ve variantě BY-SA (uvedte původ – zachovejte licenci).

Pokud není uvedeno jinak, všechny obrázky, fotografie, schémata atd. jsou autorským dílem tvůrců programu nebo pochází z volně dostupných databází bez povinnosti citace.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

2.1 Tematický blok č. 1 (Místa paměti a paměť míst) – počet hodin: 6

2.1.1 Téma č. 1 (Pověst o vzniku Turnova) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Cílem hodiny je seznámit se blíže s pověstí jako literárním žánrem, s jinými útvary ústní lidové slovesnosti, které se pověsti podobají, s pověstmi regionálními. Žáci se za použití popularizačního článku z regionálního časopisu pokusí odhalit reálné základy jedné z regionálních pověstí.

Metody

Diskuse, práce ve dvojicích s PC all-in-one, samostatná práce, workshop.

Pomůcky

PC all-in-one, prezentace v programu SMART Notebook (viz Příloha 4.1.1), počítač, dataprojektor, web České televize (ukázka ze seriálu *Dějiny udatného českého národa*), promítací plátno níže citované texty (Přílohy 4.1.2), pracovní listy (viz Příloha 4.1.3), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – zhlédnutí krátkého motivačního videa na motivy *Starých pověstí českých* a následná diskuse:

- Čeho se video týkalo?
- Jsou zmiňované osoby historicky doloženými postavami?
- Je celý příběh prezentovaný na videu zcela vymyšlený?
- Pokud ne, co se zakládá na faktech?
- Co je to pověst?
- Jaké pověsti znáte?
- Znáte nějaké pověsti vztahující se k našemu regionu?

Prezentace (viz Příloha 4.1.1) v programu SMART Notebook (práce ve dvojicích s PC all-in-one):

1. Přiřaďte k žánrům ústní lidové slovesnosti jejich definice.
2. Vyberte charakteristiky, které jsou pro pověsti typické.
3. Přiřaďte ke konkrétním pověstem, o jaký typ pověsti se jedná. Přestože dělení pověstí nemusíte znát, vycházejte z toho, co jednotlivá slova znamenají.

Diskuse – zopakujte si poznatky spojené jednotlivými žánry ústní lidové slovesnosti:

- Co je ústní lidová slovesnost?
- Jaké jsou žánry ústní lidové slovesnosti?
- Jak se lidová slovesnost šířila?
- Jaké jsou charakteristické rysy pověstí?
- Jak pověsti dělíme?
- S kterými žánry se mohou pověsti plést a proč?
- Další otázky vyplynou z reakcí žáků.

Samostatná práce s pověstí a popularizačním textem (Příloha 4.1.2), který se jí týká:

- samostatné pročtení obou textů – nejprve pověsti Jak vznikl Turnov, poté článku J. Kříže
- Odpovězte na otázky v pracovních listech (viz Příloha 4.1.3):
 1. Objevují se v pověsti nějaké reálné osoby? Pokud ano, o jaké se jedná?
 2. Objevují se v pověsti nějaká reálná místa? Pokud ano, o jaká se jedná?
 3. Co je v pověsti nehistorické?
 4. V internetových slovnících <https://prirucka.ujc.cas.cz/> a <http://kott.ujc.cas.cz/> vyhledejte významy slov tur, třasovisko, gigant, mlat, ostroh, poříčí, a to tak, aby odpovídaly tomu, jak jsou slova užitá v textu.
 5. Jak autor pověsti vysvětluje původ jména Turnov?
 7. Mezi jaké pověsti Zápas obra s Turem patří?
 6. Jak se liší původní znění pověsti od převyprávění J. Kříže?

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Proč se pověsti jakožto žánr objevily? Jaký je jejich význam?
- Jaká byla role pověstí v životě našich předků?
- Může pověst přinést něco zajímavého člověku 21. století?
- Dozvěděli jste se něco nového?
- Byla vám hodina v něčem přínosná?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky – co víte o ústní lidové slovesnosti a pověstech?

- jako ústní lidová slovesnost se označují literární díla, která se většinou šířila ústní podobou; písemně zaznamenávána byla až od 19. století (doba národního obrození)
- pověst je jedním z útvarů ústní lidové slovesnosti
- existuje řada typů pověstí (místní, historické, legendární, démonické, pověsti o původu, o lidech, erbovní a rodové)
- pověsti mají pravdivé jádro, vztahují se k určitému místu, osobě nebo znaku
- pověsti souvisejí s legendami, bájemi a mýty, pohádkami, avšak liší se od nich

2.1.2 Téma č. 2 (Písmáctví na Turnovsku) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci se nejprve seznámí s fenoménem písmáctví (zejména v praktické rovině, tj. prostřednictvím ukázky zápisů sedláka Josefa Dlaska), zkusí abstrahovat, jaká je struktura a forma písmáckého textu, dále si s textem zkusí pracovat jako editoři, resp. historici. Na závěr si sami vyzkouší sestavit text, který by této podobě odpovídal. Prostřednictvím této činnosti blíže nahlédnou do každodenního života venkovského člověka 19. století.

Metody

Brainstorming, samostatná práce s PC all-in-one, tvůrčí psaní.

Pomůcky

PC all-in-one, pracovní listy (viz Příloha 4.2.1), tužky, kniha Zápisky sedláka Josefa Dlaska.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – pojem písmák, osobnost Josefa Dlaska

- Slyšeli jste někdy pojem písmák? S čím souvisí, čeho se týká, jak vzniknul?
- Jak si představujete činnost písmáků?
- Co všechno písmáci zapisovali? K čemu zápisy sloužily?
- Slyšeli jste jméno sedláka Josefa Dlaska? Co všechno o něm víte?
- Další otázky vyplynou z reakcí žáků.

Brainstorming nad 1. úkolem v pracovním listě (zadání a řešení viz Příloha 5.2.1)

- 1. Přečtěte si úryvky a diskutujte o nich.
 - Jak na vás text působí? Jaké jsou vaše první dojmy?
 - Jak text hodnotíte po obsahové stránce? O čem se v něm píše?
 - Jakým způsobem Josef Dlask psal? Dělal chyby? A pokud ano, jaké chyby to byly?
 - Vypovídají tyto zápisky nějak o osobě sedláka Josefa Dlaska?
 - Jaké lokality jsou v textu zmíněny?
 - Bylo by možné nějak identifikovat osoby, které jsou v textu zmíněny?
 - Překvapilo vás v textu něco?
 - Objevují se v textu pojmy, kterým nerozumíte?
 - Co znamenají slova loket, N., grunt, šajnů?
 - Dokážete abstrahovat, co všechno písmácké zápisy obsahovaly?

Samostatná práce – úkoly 2 a 3 v pracovním listě (zadání a řešení viz Příloha 5.2.1)

- 2. Zahrajte si na historiky. Samostatně si přečtěte úryvky, barevně označte jazykové zvláštnosti, pomocí internetu (zejm. <https://prirucka.ujc.cas.cz/> a <http://kott.ujc.cas.cz/>) se pokuste vysvětlit neznámá slova a další pojmy, poznamenejte si zajímavosti.
- 3. Zkuste si sami napsat písmácký text. Vycházejte ze struktury Dlaskových zápisků, avšak popište realitu kolem sebe.

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Byl život člověka v polovině 19. století jednodušší než dnes? Proč ano, proč ne?
- Co bylo pro obyvatele vesnic důležité, čemu přikládali váhu?
- Kdo si mohl podobné zápisky vést?
- Proč je dochováno tak málo textů, které by se Dlaskovým zápiskům podobaly?
- Vyvolala ve vás práce nějaké otázky či emoce?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky

- předpokládá se určité povědomí o dějinách 19. století: v Dolánkách se nachází Dlaskův statek, kde žil sedlák Josef Dlask; ve druhé polovině 19. století vládl císař František Josef I.;
- pojem písmáctví odkazuje na soukromé zapisování událostí, které se týkaly rodiny písmáka, jeho hospodářství nebo komunity, v níž žil; písmáci pocházeli většinou z lidového prostředí
- žáci by měli mít představu o tom, jak lidé žili na venkově, a také určité povědomí o regionální geografii (orientace v názvech vsí, které jsou dnes součástí Turnova)

2.1.3 Téma č. 3 (Židé v Turnově) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci se seznámí s problematikou židovského osídlení na Turnovsku. Na město, které dobře znají, se podívají novým, neotřelým pohledem. Tématem lekce budou židovské památky nacházející se ve městě (s výjimkou hřbitova, jemuž bude věnována samostatná hodina). Do připravené mapky se na základě práce s odbornou literaturou, dalšími předem připravenými materiály a internetovými mapami pokusí žáci zakreslit lokality, které byly v minulosti spojené se židy v Turnově. Cílem hodiny by mělo být zmapování toho, kde se ve městě koncentrovalo židovské osídlení.

Metody

Diskuse, samostatná práce, práce ve dvojicích s PC all-in-one.

Pomůcky

Notebook, dataprojektor, plátno, PC all-in-one, prezentace v programu SMART Notebook (viz Příloha 4.3.1), mapový podklad (viz Příloha 4.3.2), tužky, publikace o židech na Turnovsku.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – brainstorming:

- Co víte o problematice židů?
- Jaké byly jejich osudy ve středověku? Kolem roku 1848? Po roce 1933 v Německu, resp. 1939 v Protektorátu Čechy a Morava?
- Je možné židy rozeznat od ostatních náboženských skupin?
- Jak se jmenuje jejich posvátná kniha?
- Znáte nějaké židovské tradice a zvyky?
- Víte něco o židovských dějinách?
- Mají/měli židé nějaké své zvyky?
- Čím se židé liší/lišili od křesťanů?
- Víte něco bližšího o židech na Turnovsku?
- Znáte nějaká místa, která jsou v Turnově se židy spojena?
- Další otázky vyplynou z reakcí žáků.

Prezentace (viz Příloha 4.3.1) v programu SMART Notebook (samostatná práce s PC all-in-one):

- 1. Spojte pojmy a obrázky s tematikou židovství.
- 2. Odpovězte na otázky týkající se života židů.

Samostatná práce ve dvojicích:

- na základě informací v publikaci o židech na Turnovsku zanešte do mapy dominanty židovského osídlení
- využít může i mapu stabilního katastru, kterou vidíte na promítacím plátně

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Bylo v Turnově nějaké souvislejší židovské osídlení? Pokud ano, kde bylo?
- Proč stojí synagoga tam, kde stojí?
- Proč se židovský hřbitov nacházel až za městem?

- Znáte nějaké obce v okolí, kde by se rovněž nacházela synagoga?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky – co víte o židovské kultuře a judaismu?

- židé jsou náboženská i etnická skupina, která žije v českých zemích od středověku
- protože se jednalo o menšinu, která se od většinové společnosti lišila (jazykem, písmem, oblékáním, tradicemi, způsobem života, někdy profesemi), žili židé až do poloviny 19. století většinou v tzv. ghettech
- vzhledem k vlastnímu náboženství – judaismu, jehož ústředním dokumentem je Tóra – se u židů odlišovaly také základní životní rituály, kterými byly mužská obřízka, svatba a pohřeb
- s těmito rituály a náboženskými svátky (šabat, chanuka) jsou spojeny i některé židovské symboly, jako sedmiramenný svícen, jarmulka
- antisemitismus (nepřátelství vůči židům), který byl (nejen) v české společnosti přítomen již od středověku, se vystupňoval na konci 19. století; ve 20. století pak došlo na tom území Evropy, které bylo pod kontrolou nacistického Německa, k tzv. holocaustu (pronásledování a vyvražďování židů)

2.1.4 Téma č. 4 (Židovský hřbitov v Turnově) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Cílem hodiny je seznámit se s některými židovskými zvyky a tradicemi a také s dějinami židů v Turnově. Žáci detailně poznají místní židovský hřbitov. Na začátek hodiny je zařazeno uvedení do problematiky, které proběhne formou diskuse. Následuje práce ve dvojicích v terénu, při níž budou vodítkem pracovní listy (viz Příloha 4.4.1). První aktivita probíhá v učebně VCT, následně se žáci pod vedením lektora přesunou na nedaleký židovský hřbitov.

Metody

Diskuse, práce ve dvojicích (terénní výzkum židovského hřbitova, při němž žáci plní úkoly plynoucí z pracovního listu).

Pomůcky

Pracovní listy (viz Příloha 4.4.1), tužky, fotoaparát.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – zopakujte si poznatky spojené s problematikou židů a judaismu:

- Kdo jsou to židé? Připomeňte si, co o nich víte z minulé lekce.
- Vybavujete si nějaká místa, která jsou s židy v Turnově spojena?
- Jak se liší židovské hřbitovy od křesťanských?
- Které památky související se židy v Turnově máme?
- Další otázky vyplynou z reakcí žáků.

Práce ve dvojicích (terénní výzkum židovského hřbitova). Odpovězte na otázky v pracovních listech (viz Příloha 4.4.1).

- V jakých jazycích jsou náhrobky na židovském hřbitově vyhotoveny?
- Jaké typy písma jsou na náhrobkách použity?
- Co výrazně ovlivnilo současný vzhled židovského hřbitova?
- Jaký je nejstarší náhrobek na hřbitově? Z kterého roku pochází?
- Jaký je nejmladší náhrobek na hřbitově? Z kterého roku pochází?
- Jaké je uspořádání náhrobků na hřbitově?
- K čemu sloužila budova na hřbitově?
- Jaká byla poloha hřbitova vůči městu?
- Svědčí něco o tom, že byly některé náhrobky zničeny? Pokud ano, co?
- Kolik je na hřbitově náhrobků?
- Z jakých míst byli v Turnově židé pohřbíváni?
- Jaké rostliny a dřeviny se na hřbitově nacházejí?
- Co se lze dozvědět o turnovských židech z náhrobků?
- Poznamenejte si další zajímavosti:

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Jak se na turnovském židovském hřbitově proměňovala kultura pohřbívání od 18. do 20. století?
- Jaké jsou shodné rysy křesťanských a židovských hřbitovů?
- Čím se křesťanské a židovské hřbitovy liší?
- Proč v polovině 20. století pohřby na židovském hřbitově prakticky ustaly?
- Znáte nějaké židovské hřbitovy v okolí?
- Vyvolala ve vás práce nějaké otázky či emoce?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky – co víte o židovské kultuře a judaismu?

- židé jsou náboženská i etnická skupina, která žije v českých zemích od středověku
- protože se jednalo o menšinu, která se od většinové společnosti lišila (jazykem, písmem, oblékáním, tradicemi, způsobem života, někdy profesemi), žili židé až do poloviny 19. století většinou v tzv. ghettech
- vzhledem k vlastnímu náboženství – judaismu, jehož ústředním dokumentem je Tóra – se u židů odlišovaly také základní životní rituály, kterými byly mužská obřízka, svatba a pohřeb
- s těmito rituály a náboženskými svátky (šabat, chanuka) jsou spojeny i některé židovské symboly, jako sedmiramenný svícen, jarmulka
- antisemitismus (nepřátelství vůči židům), který byl (nejen) v české společnosti přítomen již od středověku, se vystupňoval na konci 19. století; ve 20. století pak došlo na tom území Evropy, které bylo pod kontrolou nacistického Německa, k tzv. holocaustu (pronásledování a vyvražďování židů)
- židovské hřbitovy jsou méně zdobné, neuvítají se květiny a květinové dekorace, hroby jsou někdy zdobeny židovskými symboly, starší náhrobky jsou hebrejské

2.1.5 Téma č. 5 (Bydlení v Pojizeří v průběhu staletí) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Lekce zaměřená na kulturu bydlení v Pojizeří a Českém ráji probíhá v prostorách Muzea města Mnichova Hradiště. Vzhledem k tomu, že prostor expozice seznamuje návštěvníka se skalními hrady, vesnickými i městskými roubenými stavbami (a jejich vybalením), prostřednictvím fotografií s městskými domy (a jejich interiérem) a vzhledem k umístění v barokním zámku také s novověkými šlechtickými sídly, jde o ideální místo, kde se žáci mohou s danou problematikou seznámit. Lekce zčásti probíhá formou prohlídky, při níž si žáci zaznamenávají do předem připravených pracovních listů (viz Příloha 4.5.1) správné odpovědi. Konec hodiny je věnován vyhodnocení pracovních listů a diskusi.

Metody

Výklad pracovníka muzea během prohlídky, individuální i skupinová práce s pracovními listy, brainstorming.

Pomůcky

Pracovní listy (viz Příloha 4.5.1), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – příchod do Muzea města Mnichovo Hradiště, seznámení s prostorem a pravidly chování v něm

Výklad pracovníka muzea v místní expozici

- výklad je zaměřen na kulturu bydlení, což demonstrují muzejní exponáty i celé pojetí expozice
- ve výkladu jsou zmíněny skalní hrady i novověká šlechtická sídla (příp. také tvrze), roubené stavby typické pro střední Pojizeří a jejich znaky, skalní byty, městské domy, moderní městské stavby vznikající v 19. a na počátku 20. století
- pozornost je věnována nejen exteriéru, ale také interiéru (zařízení venkovských chalup, městských domů) a zemědělskému náčiní
- pracovník muzea může žákům odpovědět na případné doplňující otázky

Pracovní list – během prohlídky si žáci zaznamenávají odpovědi na tyto otázky:

- 1. Ve které době se k bydlení využívaly skalní hrady?
- 2. Jmenujte nejméně jeden příklad skalního hradu z Mnichovohradištska a nejméně jeden z Turnovska.
- 3. Jaké jsou základní rysy roubené architektury ve středním Pojizeří?
- 4. Co je to lomenice?
- 5. Vyjmenujte alespoň 5 příkladů zemědělského náčiní, které je rozmístěno po muzejní expozici.
- 6. Jak vznikly modely venkovských stavení, které jsou umístěny na policích v muzejní expozici?
- 7. Proč se přestaly využívat tzv. skalní byty u hradu Valečov?
- 8. Jaké materiály se využívaly ke stavbě domů ve městech?
- 9. Jaké stavby vznikaly ve městech ve druhé polovině 19. století? Zamyslete se nad jejich funkcí.
- 10. Jaké vybavení bychom našli v měšťanském salonu konce 19. a počátku 20. století?
- následuje společné vyhodnocení odpovědí v pracovních listech a volná diskuse, resp. brainstorming

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Proč lidé postupně přestali používat dřevo jako stavební materiál?
- Jak se v průběhu věků měnila kultura bydlení?
- Máte osobní zkušenost s nějakou stavbou lidové architektury?
- Co je vesnická/městská památková zóna a proč se vyhláší? Přináší toto vyhlášení nějaká omezení obyvatelům?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky

- základní povědomí o geografii Pojizeří a Českého ráje
- rámcové povědomí o jednotlivých dějinných etapách (pravěk, starověk, středověk, raný novověk, novověk), jejich periodizaci a stavebních slozích (románský, gotický, renesance, baroko, rokoko, klasicismus, secese, historizující slohy, moderní slohy 20. století)

2.1.6 Téma č. 6 (Co je to archiv) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Prostřednictvím nejrůznějších ukázek hmotných, písemných ikonografických pramenů se žáci seznámí s tím, jak historici rekonstruují (regionální) minulost. Sami si zkusí interpretovat vybrané písemné dokumenty, fotografie, mapy.

Metody

Výklad pracovníka muzea, brainstorming nad historickými prameny různé povahy.

Pomůcky

3 fotografie mnichovohradištského náměstí z různých dob; dvojí mapové podklady lišící se dobou vzniku; dopis K. V. Raise o letním bytě; současná i historická fotografie muzejní expozice v Mnichově Hradišti (výše uvedené patří mezi sbírkové předměty Muzea města Mnichovo Hradiště, jejich snímky viz Příloha 4.6.1), pracovní listy (viz Příloha 4.6.2), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Výklad pracovníka muzea v místní expozici

- výklad je zaměřen na typy historických pramenů, možnosti a meze jejich uchování, sbírkotvornou činnost paměťových institucí (muzea, knihovny, archivy), interpretaci pramenů
- pracovník muzea může žákům odpovědět na případné doplňující otázky

Pracovní list – společná interpretace historických pramenů (fotografie mnichovohradištského náměstí z různých dob; porovnání dvojích mapových podkladů lišících se dobou vzniku; dopis K. V. Raise o letním bytě; ukázka interpretace historických pramenů; současná i historická fotografie muzejní expozice v Mnichově Hradišti); jako vodítko mohou sloužit následující otázky:

1. Pozorně se podívejte následující fotografie zachycující mnichovohradištské náměstí. Co nám říkají o době svého vzniku? V čem se liší?
2. Porovnejte historický plán turistických tras v okolí Mužského se současnou mapou vydanou Klubem českých turistů. V čem tkví největší rozdíly?

- 3. Jaké informace se dozvíme z následujícího dopisu o místě, které je v něm pojednáno, osobě pisatele či osobě adresáta?
- 4. Jaké metody lze využít při interpretaci hmotných pramenů?
- 5. Může být za historický pramen pokládána fotografie muzejní expozice? Svou odpověď zdůvodněte.
- cílem by nemělo být pouze odpovědět na otázky, ale celkově se nad jednotlivými prameny zamyslet

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Proč je třeba uchovávat něco, co se nám dnes zdá všední a obyčejné, pro budoucí generace?
- Můžeme se zcela spolehnout na to, co se doslovně uvádí v písemnostech? Své tvrzení zdůvodněte.
- Představte si následující situaci: Vaše maminka najde v babiččině chalupě starý zašlý kroj a chce jej vyhodit. Co můžete udělat pro jeho záchranu?
- Jaké výhody a jaké nevýhody má užití starých pískovcových kvádrů, např. z Píčova statku, jako stavebního materiálu?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky

- základní povědomí o tom, že minulost lidstva se rekonstruuje na základě historických pramenů
- rámcová představa o dělení pramenů (na hmotné, písemné, ikonografické) není podmínkou

2.1.7 Téma č. 7 (Kurent) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci by se měli seznámit s tím, jak vypadalo písmo užívané v 19. století. Vedle švabachu, jenž se zejména v jazykově německých knihách a dalších písemnostech užíval jako písmo tiskové, se seznámí i s kurentem, který se s nejrůznějšími přesahy používal asi do poloviny 19. století i v písemnostech české provenience. V Muzeu Českého ráje v Turnově žáci nahlédnou do některých archiválií, zkusí si přečíst starší podobu latinky, švabach i kurent a některá písmena se pokusí napsat.

Metody

Výklad pracovníka muzea, brainstorming nad archiváliemi, skupinová a samostatná práce.

Pomůcky

Archiválie z Muzea Českého ráje v Turnově (několik ukázek latinky, švabachu a kurentu (Příloha 4.7.1), vzory kurentu, švabachu a předpřipravená písanka (viz Příloha 4.7.2), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Výklad pracovníka muzea

- pracovník Muzea Českého ráje představí prostor muzea, promluví stručně o jeho historii a funkcích, poukáže na sbírkotvornou činnost – zejména s ohledem na uchovávané písemnosti
- pracovník muzea může odpovědět na případné otázky

Brainstorming nad vybranými archiváliemi – lektor s pracovníkem pokládají dětem otázky:

- Co myslíte, že máte před sebou?
- Jakým jazykem jsou dokumenty psány?
- Jaké znáte typy písma?
- Setkali jste se někdy s podobným písmem? Pokud ano, kde to bylo?
- Jakým písmem jsou dokumenty psány?
- Lze z dokumentů vyčíst něco na základě toho, jak vypadají?

Skupinová práce

- dostanete vzory kurentu a švabachu
- pokuste pomocí porovnání se vzory přečíst ve dvojicích dílčí části vybraných archiválií
- písmena, která přečtete, zaznamenávejte na papíry
- tuto aktivitu lze pojmut jako soutěž dvojic
- vyhodnocení výše uvedené aktivity

Evaluace

- Jak se vám dokumenty četly?
- Četl se vám lépe kurent, nebo švabach?
- Při jaké činnosti byste znalost starého písma mohli využít?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky

- povědomí o existenci různých typů abeced (např. latinka, azbuka, cyrilice) a různých tiskových fontů (Times New Roman, Calibri, Arial...)

Seznam využitých archiválií:

- Státní okresní archiv Semily, Kronika města Turnova, (1919) – 1930, ukázka týkající se vzniku ČSR
- Muzeum Českého ráje v Turnově, fond Pozůstalost Antonína Paclta, korespondence odeslaná – soukromá, Antonín Pazelt rodičům (17. 10. 1820), inv. č. A-OF-AP 38
- Muzeum Českého ráje v Turnově, fond Pozůstalost Antonína Paclta, popis soudního procesu s Leopoldem Pacltem, inv. č. A-OF-AP 34
- Muzeum Českého ráje v Turnově, kramářská píseň O veliké powodni w Čechách, Jičín po 1858
- Muzeum Českého ráje v Turnově, Kronika dívčí školy, ukázka týkající se návštěvy TGM
- Muzeum Českého ráje v Turnově, Kuhpockenimpfungsattest, A-P-MK 23

2.1.8 Téma č. 8 (Stabilní katastr Turnova a další mapy) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Stabilní katastr je detailní kartografické zachycení veškeré půdy na území habsburské monarchie, které v Čechách vznikalo ve dvacátých až čtyřicátých letech 19. století. Jsou v něm vyznačeny nejen parcely, ale také konkrétní domy, místní a pomístní názvy. Na stabilním katastru Turnova v Muzeu Českého ráje se žáci seznámí s tím, jak toto kartografické znázornění vypadá, pokusí se na základě současných znalostí města odhadnout, co znamenají jednotlivé barvy a další symboly, a tyto závěry pak aplikují na stabilní katastr dalšího města Českého ráje, Mnichova Hradiště. K dispozici budou i další mapové podklady, žáci s nimi budou pracovat na základě otázek a úkolů v pracovních listech.

Metody

Výklad pracovníka muzea, brainstorming nad historickými mapami, skupinová práce s mapou stabilního katastru.

Pomůcky

Mapové podklady uložené v Muzeu Českého ráje v Turnově, digitální kopie mapy turnovského stabilního katastru v majetku Muzea Českého ráje (vše viz snímky v Příloze 4.8.1), fyzická kopie mapy mnichovohradištského stabilního katastru (elektronická verze viz Příloha 4.8.2), počítač, dataprojektor, pracovní listy (viz Příloha 4.8.3), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Výklad pracovníka muzea

- výklad je zaměřen na historické mapy, jejich podobu, informační hodnotu, proměnu názvů ulic apod.

Brainstorming nad digitální mapou turnovského stabilního katastru, která bude promítnuta pomocí dataprojektoru – žáci odpovídají na otázky lektora a pracovníka muzea a odpovědi si zaznamenávají do pracovního listu (zadání i řešení viz Přílohy 4.8.3 a 5.8.3)

- Důkladně si prohlédněte mapu turnovského stabilního katastru. Jaké barvy se v něm objevují a jaký je jejich význam?
- Byly domy číslovány nahodile?
- Objevují se v katastru názvy ulic?
- Jakým jazykem jsou údaje v mapě zapsány?
- Jaké další údaje z katastru zjistíme?
- Kdy vznikl turnovský stabilní katastr?
- Byly v 19. století Daliměřice součástí Turnova?
- Jak se v 19. století jmenovala Skálova ulice?
- Které církevní stavby jsou na mapě vyznačeny?
- Jaké budovy z hlediska stavebního materiálu v Turnově převažovaly?

Skupinová práce – žáci pracují ve dvojicích s fyzickou mapou mnichovohradištského stabilního katastru a odpovědi zaznamenávají do pracovních listů (zadání i řešení viz Přílohy 4.8.3 a 5.8.3)

- Z jakého materiálu byl zbudován mnichovohradištský most přes Jizeru?
- Které významné stavby jsou v katastru zaznamenány?
- Komu je zasvěcen mnichovohradištský kostel nedaleko náměstí?
- Jaký byl tvar mnichovohradištského náměstí?
- Nacházely se ve městě nějaké vodní plochy?

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Jak se Turnov za 180 let od vzniku stabilního katastru proměnil?
- Byly mapy přesnější dnes, nebo v minulosti? Své tvrzení zdůvodněte.
- V čem byla práce kartografů v 19. století složitější než dnes?
- K čemu lze dnes využít staré mapy?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky

- základní povědomí o tom, jak se orientovat v mapách
- základní povědomí o tom, co se kde v dnešním Turnově nachází

2.2 Tematický blok č. 2 (Jazyk a jeho užívání) – počet hodin: 2

2.2.1 Téma č. 1 (Místní nářečí) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Ačkoli Turnovsko, resp. Pojizeří, není tak výrazným etnografickým regionem, jakou jsou některé oblasti Moravy nebo jižních a jihozápadních Čech, existoval i zde místní svéráz, jehož projevem bylo mj. místní nářečí. Lektor žákům ukáže, že nářečí na Turnovsku existuje dodnes, byť se jedná spíše o jeho relikty, upozorní na úzkou vazbu mezi lidovou kulturou a nářečím. Společným cílem lekce bude nejen postihnout rysy nářečí na Turnovsku, ale také poznat, jaké místo měla česká nářečí při procesu označovaném národní obrození.

Metody

Brainstorming, práce ve dvojicích s PC all-in-one, samostatná práce.

Pomůcky

PC all-in-one, prezentace v programu SMART Notebook (viz Příloha 4.9.1), pracovní listy (viz Příloha 4.9.2), tužky, 3 listy z Českého jazykového atlasu – pojmy brambor, hadr, močůvka (viz Příloha 4.9.3), barevná mapa českých nářečí (viz Příloha 4.9.4).

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – zkusme diskutovat o následujících otázkách:

- Proč existují nářečí?
- Kam lze zařadit oblast Turnovska? (V tomto momentě lektor ukáže žákům několik kopií mapy českých nářečí – Příloha 4.9.4.)

- Co utváří skutečnost, jak (tj. jakým nářečím) mluvíme?
- Jaký je vývoj nářečí v současnosti;? Svou odpověď zdůvodněte.
- Do jakých úrovní jazyka se nářeční jevy promítaly a promítají?
- Za domácí úkol jste měli zaznamenávat jazykové zvláštnosti vašich blízkých z Turnovska. Všimli jste si něčeho?

Prezentace (viz Příloha 4.9.1) v programu SMART Notebook (práce ve dvojicích s PC all-in-one):

- 1. Vyberte, která slova nepatří mezi nářeční: výzo, duchna, kokino, dráb, vymrčovat si, dědina, sršáň, okurek, luna, poutač, lajkovat, dějeprava.
- 2. Slova přiřaďte ke správným pojmům:
 - výzo – slovo slangové (užívané určitou skupinou uživatelů, které spojuje stejný zájem nebo profese)
 - dráb – slovo historické (označující již zaniklou realitu)
 - luna – slovo knižní (básnické)
 - poutač – slovo neutrální
 - lajkovat – novotvar (nově či nedávno utvořené slovo)
 - dějeprava – slovo archaické (zastaralé, pro něž existuje moderní synonymum)
- 3. Přeložte uvedená slova typická pro severovýchodočeskou jazykovou oblast:
 - šůty – boty
 - casnej – zvědavý
 - chlemtat – pít
 - sejkory – bramborové placky
 - krchov – hřbitov
 - burák – krmná řepa

Diskuse nad některými nářečními pojmy:

- Podívejte se na mapu územního rozšíření pojmů brambor, hadr, močůvka.
 - Které pojmy znáte?
 - Které používáte?
 - Prochází naším regionem nějaká jazyková hranice?

Samostatná práce – odpovězte na otázky v pracovních listech (zadání i řešení viz Přílohy 4.9.2 a 5.9.2):

- 1. V původně mluveném textu zaznamenejte nářeční prvky:
 - (...) ale ten pan farář k nám chodil a byl ohromně hodnej pamatuju že von měl krásnýho psa a jednou přišel do toho Jirkova a se mu pes ztratil než vodučil to náboženství tak se pes ztratil bylo to před Vánoci a von byl nešťastnej na lyžích přijel hledal a tatínkoj říkal kdybyste ho našli prosím vás mně dejte vědět já si pro něj přijedu a tatínek náš šel na Štědrej den pro stromek do lesa protože jsme měli les a koho tam nepotkal toho milýho pejska tak ho vzal a už se stmívalo skoro to ve čtyři hodiny bejvá tma že jo a tenkrát my jsme se sestrou toho pana faráře měly tak rádi že jsme říkaly ne my jdeme do Držkova maminka nechtěla že už je tma foukalo prostě vánice byla ale my jsme tam došly a pamatuju ale to jsme tam přišly a voni tam měli nějakou návštěvu voni nás pozvali dovnitř že jo tak nám dali cukroví dostaly jsme i stříbrnou pětikorunu a to jsme byly strašně šťastný a pan farář byl ještě šťastnější nežli my (...).

(Železný Brod-Jirkov, 2011, žena, r. 1926)

Převzato z: Hana GOLÁŇOVÁ – Martina WACLAWIČOVÁ – Zuzana KOMRSKOVÁ – David LUKEŠ – Marie KOPŘIVOVÁ – Petra POUKAROVÁ: *DIALEKT: nářeční korpus, verze 1 z 2. 6. 2017. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2017. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>.*

- 2. Na základě svých vlastních zkušeností s jazykem v našem regionu vyplňte tuto tabulku. Hranaté závorky označují výslovnost.

Hláskoslovná či tvaroslovná změna	Příklad změny	Míra uplatnění
na koncích slabik v/f → [u]		
v → [w]		
dloužení některých samohlásek		
ý/í → ej		
koncovka -ej v 7. p. j. č. měkkých ženských pod. jm.		
u slov na ji-, jí- → i-, í-		
u pod. jm. vzoru předseda v 7. p. j. č. -em		
koncovka -ovi v 3. a 6. p. j. č. pod. jm. rodu mužského živ. nahrazena -oj		
tvar 4. p. mn. č. rodu muž. živ. stejný s tvarem 1. p.		
v 2. os. j. č. slovesa „být“ tvar „seš“		
ve složených tvarech min. času jsi → -s		
zakončení 3. p. mn. č. na -om		
ve slovesech 3. os. mn. č. přít., času koncovky -ou, -ej, -aj		

Převzato z: Jana MAIEROVÁ, *Dialekt podkrkonošské oblasti zejména v odrazu hypokoristických podob rodných jmen*, Praha 2014, bakalářská práce obhájená na FF UK.

Vyhodnocení pracovního listu a evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Jak se Vám pracovalo s původně mluveným textem?
- Jsou nářeční prvky, které z naší oblasti postupně mizí?
- Je užívání nářečí podmíněno generačně?
- Co ovlivňuje skutečnost, že nářečí mizí?
- Vyvolala ve vás práce nějaké otázky či emoce?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky – co víte o slovní zásobě českého jazyka?

- pojmy synonymie (slova stejného či podobného významu), antonymie (slova opačného, protikladného významu)

- existence různých diachronních útvarů jazyka (archaismy – slova zastaralá –, historismy – slova označující již zaniklou realitu –, neologismy – nová nebo nově utvořená slova)
- existence různých variet jazyka, a to jak sociálních (např. slang – mluva osob spojených stejným zájem –, argot – mluva společenské spodiny –, profesionalismy – pojmy, které užívá skupina osob se stejnou profesí), tak regionálních (nářečí – vrstva jazyka, která je vázána na určité území)
- zběžné rozdělení nářečí (česká, slovácká, hanácká, slezská nářečí)
- povědomí, že v oblasti Turnovska se uplatňuje (resp. uplatňoval) podještědský a podkrkonošský typ nářečí

Zajímavé odkazy a literatura:

- <https://cja.ujc.cas.cz/>
- <https://www.korpus.cz/>
- Hana GOLÁŇOVÁ – Karel KUPKA, *Mapa nářečí českého jazyka*. Verze ze dne 9. 1. 2019. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2019. Dostupné z WWW: <http://www.korpus.cz>.

2.2.2 Téma č. 2 (Jazykové a literární obrození na Turnovsku) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci si zkusí pracovat s ukázkami textů a s videoukázkou, které přibližují dobu první poloviny 19. století. Prostřednictvím aktivit v programu SMART Notebook a toho, jaká se v textech objevuje slovní zásoba, si přiblížíme atmosféru doby a národní obrození na Turnovsku.

Metody

Brainstorming (motivační rozhovor, rozbor videoukázky), práce ve dvojicích s PC all-in-one, samostatná práce, evaluace.

Pomůcky

Dataprojektor a počítač, web České televize (ukázka ze seriálu *F. L. Věk*), PC all-in-one, prezentace v programu SMART Notebook (viz Příloha 4.10.1), pracovní listy (viz Příloha 4.10.2), tužky.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – pokusme se odpovědět na následující otázky:

- Slyšeli jste pojem národní obrození?
- Co si pod tímto pojmem představíte?
- Co se tehdy na našem území dělo?
- Proč tento proces nastal? S čím souvisel?

Ukázka ze seriálu *F. L. Věk* na webu České televize:

- lektor pustí cca 5minutovou ukázkou toho, jak v období národního obrození vznikala nová slova (postava Jiřího Sováka), následně se žáků ptá na následující otázky:
- Jak souvisí to, co jste viděli, s pojmem národní obrození?
- Jak se nazývá způsob, kterým postava, již ztvárnil herec Jiří Sovák, tvořila nová slova?
- Mělo podobné usilování nějaký význam?
- Jak ještě mohou vznikat slova?

Prezentace (viz Příloha 4.10.1) v programu SMART Notebook (práce ve dvojicích s PC all-in-one):

- 1. Odpovězte, zda jsou daná tvrzení pravdivá, nebo ne:
Doba národního obrození probíhala v době středověku.
V době národního obrození užívalo češtinu velké množství lidí.
Čeština se šířila např. díky provozování divadla.
Na počátku doby národního obrození byla česká slovní zásoba nedostatečná.
Po národním obrození nastalo období germanizace.
Cílem obrozenců bylo udržet češtinu jako živý jazyk.
Lidé ve městech užívali češtinu více než lidé na vesnici.
V době národního obrození vznikaly slovníky.
- 2. Doplňte na vynechaná místa vhodná slova z nabídky:
Počátky doby národního obrození se překrývají s obdobím vlády *****. Tehdy byl na úřadech užíván výhradně ***** jazyk. Snahou bylo zachovat ***** jazyk tak, aby jeho užívání zcela nevymizelo. Jedním z předních představitelů národního obrození byl ***** , po kterém je pojmenována turnovská knihovna.

Nabídka: český, německý, Antonín Marek, Marie Terezie.

Samostatná práce – odpovězte na otázky v pracovních listech (zadání i řešení viz Přílohy 4.10.2 a 5.10.2):

- Dobře si přečtěte ukázky č. 1–3 a pokuste se odpovědět na následující otázky.
- 1. Přiřadte k jednotlivým ukázkám jejich žánr.
- 2. Stručně popište děj ukázky č. 1.
- 3. Co se z ukázky č. 2 dozvídáme o lyrickém subjektu (básníkovi)?
- 4. Objevují se v ukázce č. 2 nějaká místní jména odkazující k básníkovu rodnému regionu?
- 5. Pokuste se odvodit, jaké pravopisné změny postihly v průběhu 19. století český jazyk (tj. která písmena změnila svou grafickou podobu a jak).

Vyhodnocení pracovního listu a evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Proč byla snaha postavy Jiřího Sováka komická?
- Můžeme brát seriál *F. L. Věk* jako odraz reality? Svou odpověď zdůvodněte.
- Jak se vám četly uvedené ukázky?
- Proč 200–150 let starým textům obtížně rozumíme?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní poznatky – co víte o slovní zásobě českého jazyka?

- zhruba od doby vlády královny Marie Terezie probíhal proces označovaný jako národní obrození (šlo o reakci na tzv. germanizaci, tj. poněmčování – stále menší počet osob ve městech hovořil česky, čeština byla užívána především na vsi)
- cílem tzv. buditelů bylo zachovat český jazyk mezi jazyky živými (prostřednictvím vydávání novin, slovníků, krásné literatury, divadla apod.)
- základní poznatky týkající se slovní zásoby českého jazyka (mezi způsoby tvoření slov patří skládání – slovo má dva a více kořenů –, odvozování – slovo je utvořeno ze slova základového –, zkracování – slovo je oproti základovému slovu či základovým slovům zkráceno –, přejímání – přebírání slov z cizích jazyků)
- povědomí o osobnosti Antonína Marka (turnovský rodák, přední český buditel, spisovatel, autor názvosloví v oblasti logiky; jeho jméno nese turnovská knihovna)

2.3 Tematický blok č. 3 (Osobnosti regionu) – počet hodin: 6

2.3.1 Téma č. 1 (Elektronické zdroje v humanitních disciplínách) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci se seznámí s elektronickými databázemi, z nichž mohou čerpat své znalosti (nejen) v oblasti humanitních disciplín. Lektor na začátku ukáže žákům zdroje, jež je možné využít. Lekce propojí humanitní disciplíny a využití informačních technologií.

Metody

Brainstorming, frontální výklad spojený s praktickými ukázkami, založený na práci s elektronickými zdroji.

Pomůcky

Notebook, dataprojektor, promítací plátno, PC all-in-one, prezentace v programu SMART Notebook (Příloha 4.11.1) digitální knihovny, soupis slovníků a databází (viz Příloha 4.11.2), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – krátké motivační seznámení s elektrickými zdroji:

- Jak moc změnil život lidí výpočetní technologie?
- Spoří tyto technologie čas, nebo ho uživatelům berou?
- Můžeme využít elektrické zdroje pro studium historie?

Prezentace v programu SMART Notebook (Příloha 4.11.1)

- 1. Spojte turnovské osobnosti s jejich profesními charakteristikami:
Josef Bohuslav Foerster – hudební skladatel
Ludvík Košek – letec
Antonín Marek – kněz, buditel
Čeněk Paclt – cestovatel
Jan Patočka – filozof
Josef Pekař – historik
Josef Smítka – horolezec
Karel Vik – malíř
- 2. Spojte pamětní desky turnovských osobností s místy, kde jsou umístěny.
Václav Čeněk Bendl – Tázlerova ulice
Ludvík Košek – zimní stadion
Antonín Marek – dům Na Sboře
Čeněk Paclt – hotel U Prince
Josef Pekař – usedlost na Daliměřicích
Eduard Petiška – Valdštejn
Josef Vítězslav Šimák – vila ve Skálově ulici
Karel Vik – ulice Komenského

Frontální výuka spojená s praktickými ukázkami

- technika a digitalizace jsou všude kolem nás, a na web se tak dostávají digitalizované knihy, existuje také spousta digitálních slovníků a elektronických databází
- vaším úkolem v další lekci bude vytvořit prezentaci k turnovské osobnosti, kterou si sami vyberete; nyní se na tuto práci připravíme, seznámíme se se zdroji, které budete využívat
- v příloze se soupisem elektronických zdrojů (Příloha 4.11.1) se nachází ty e-knihovny a databáze, které byste měli zkusit využít
- projdeme si všechny zdroje uvedené v příloze, vysvětlíme si jejich fungování a možnosti využití (lektor ukáže možnosti vyhledávání a další nástroje v e-knihovnách a databázích Kramerius 3, Kramerius 5, Kramerius Liberec, Kramerius Akademie věd ČR, Biografický slovník českých zemí, Lexikon české literatury)
- u každé elektronické databáze nebo každého zdroje se zastavíme a ukážeme si, jak se v něm vyhledává (nejprve vyhledá lektor a ukáže všechny potřebné funkce), poté to zkusíte vy, a to všichni na stejném příkladu
- v omezené míře lze využít Wikipedii, kde jsou v některých případech odkazy na zajímavé zdroje, avšak všechny uvedené informace je vždy třeba ověřit

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Proč jsou pro nás elektronické zdroje důležité?
- Mají elektronické zdroje nějaké limity?
- Jaké jsou jejich přednosti?
- Byla pro vás hodina náročná? Své tvrzení zdůvodněte.
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní požadavky:

- je třeba umět alespoň rámcově zacházet s počítačem, především s internetovými prohlížeči

2.3.2 Téma č. 2 (Osobnosti Turnovska) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Lekce přímo navazuje na předcházející hodinu. Na základě informací nalezených v elektronických databázích a knihovnách se žáci pokusí vytvořit funkční počítačové prezentace o zajímavých osobnostech. Lektor bude žákům pomáhat během samostatné práce ve dvojicích. Lekce propojí humanitní disciplíny a využití informačních technologií.

Metody

Brainstorming, frontální výklad, samostatná práce ve dvojicích založená mj. na práci s elektronickými zdroji.

Pomůcky

Notebook, dataprojektor, promítací plátno, PC all-in-one, program MS Power Point, digitální knihovny, soupis slovníků a databází (viz Příloha 4.11.1), vybrané knihy a periodika (viz metodická část), tužky, papíry.

Samostatná práce ve dvojicích

- ve dvojici si vyberte jednu z následujících osobností:
Josef Dlask (1782–1853), sedlák, písmák
Václav Fortunát Durych (1735–1802), kněz, národní buditel
Antonín Marek (1785–1877), kněz, buditel, překladatel, lingvista
Čeněk Paclt (1813–1887), cestovatel
Josef Pekař (1870–1937), historik
Antonín Vincenc Šlechta rytíř Sedmihorský (1810–1886), lékař v Turnově, zakladatel lázní Sedmihorky
Josef Vítězslav Šimák (1870–1941), historik
- na základě elektronických i fyzických zdrojů vypracujete krátkou prezentaci v programu MS Power Point, která by osobnost stručně představila
- prezentace by měla být vytvořena v bodech, měla by mít logickou strukturu a měla by obsahovat část týkající se života, díla a vztahu k našemu regionu
- během samostatné práce vám bude lektor se vším nápomocen
- prezentace v jakémkoli programu je jen pomůckou, důležitá je vlastní verbální prezentace daného problému

- své výstupy představíte po ukončení vlastní práce, ostatní váš výkon z hlediska obsahu i vlastní prezentace ohodnotí
- řada zdrojů digitalizována není, a tak je třeba se spoléhat na fyzické nosiče, využít lze např. časopis *Od Ještěda k Troskám*, z něhož můžete také čerpat

Vlastní prezentace výsledků práce

- každá dvojice představí svou osobnost; jako vodítka poslouží prezentace v programu Power Point, avšak ostatní zhodnotí i řečnické výkony prezentujících

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Přiblížila se vaše práce nějakým způsobem tomu, jak pracují historici? Svou odpověď zdůvodněte.
- Byly lepší zdroje fyzické, nebo jste raději pracovali s digitálními písemnostmi?
- Které elektronické zdroje pro vás byly uživatelsky příjemné a které nikoli? Svou odpověď zdůvodněte.
- Jak se vám téma prezentovalo?
- Je těžké mluvit na dané téma spatra?
- Pomáhá řečníkovi prezentace?
- Byla pro vás hodina náročná? Své tvrzení zdůvodněte.
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní požadavky:

- není nutné vědět něco bližšího o turnovských rodácích, je však třeba umět alespoň rámcově zacházet s počítačem, především s programem MS Power Point

2.3.3 Téma č. 3 (Pojmenování turnovských ulic) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

V této hodině, jež bude založena na samostatné skupinové práci, se žáci seznámí s tím, po kom jsou pojmenovány vybrané turnovské ulice. Pokusí se dohledat významné regionální osobnosti a určit, proč zrovna po nich bylo prostranství pojmenováno. Žáci se pokusí ve skupinách vytvořit typologii uličních pojmenování.

Metody

Diskuse, práce ve dvojicích s PC all-in-one, práce ve dvojicích.

Pomůcky

PC all-in-one, mapové podklady na webu <https://ags.cuzk.cz/archiv>, fyzické kopie map města Turnova (viz Příloha 4.13.1), pracovní listy (viz Příloha 4.13.2), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – krátká diskuse o názvech ulic:

- Proč jsou ulice ve městech pojmenovány?
- Bylo tomu tak vždy?
- Proč se ulice pojmenovávají?
- Po kom nebo po čem se ulice pojmenovávají?
- Jak se jmenuje ulice, ve které bydlíte? Dokážete vysvětlit, proč se tak jmenuje?

Krátké seznámí s databází <https://ags.cuzk.cz/archiv>

- lektor žákům ukáže, kde v databázi najít historické mapy Turnova a jak s nimi pracovat: v mapě si žáci pomocí kurzoru najdou Turnov a poté na něj kliknou; objeví se všechny dostupné mapy Turnova, mezi nimiž si pak už vybírají ty, jež k práci potřebují

Samostatná práce ve dvojicích s mapami a PC all-in-one – ve dvojicích vyplňte pracovní listy (zadání a řešení viz Příloha 5.13.2), použijte mapy, které máte pře sebou, web www.mapy.cz (zejména abyste se zorientovali, kde se ulice uvedená v tabulce nachází) a mapové podklady na webu <https://ags.cuzk.cz/archiv>

1. Na základě map, které máte k dispozici ve fyzické podobě nebo na internetu, doplňte tabulku.

Současný název ulice	Rakouské císařství	Rakousko-Uhersko	První republika	Socialismus
Náměstí Českého ráje				
Hluboká				
Sobotecká				
Palackého				
Skálova				
5. května				
Mariánské náměstí				
Antonína Dvořáka				
Markova				
Jiráskova				
Trávnice				
Krajíčova				

2. Pokuste se vysvětlit původ názvů některých turnovských ulic či místních částí.

- 28. října –
- Abigail Horákové –
- Achátová –
- Brigádnická –
- Bukovina –
- Durychov –
- K Vodárně –
- Košský trh –
- Na Lukách –
- Pekařova –
- U Lip –

3. Na základě tabulky z úkolu č. 1 odpovězte na následující otázky.

- a) Která ulice z přehledu nejčastěji změnila název? Proč?
- b) Jsou některé ulice, které svůj název naopak nezměnily? Proč?
- c) Jaký typ pojmenování převažuje v mapě stabilního katastru?
- d) Jaké názvy se užívaly v období socialismu?
- e) Jsou v Turnově dodnes nějaké pozůstatky názvů ulic z období socialismu?
- f) Zkuste odhadnout, kolik je v současné době v Turnově ulic a prostranství.

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Proč se názvy ulic někdy mění? Co za to může?
- Přinášejí tyto změny nějaké komplikace?
- Jsou dnes v Turnově názvy ulic, které by mohly někomu vadit z politických důvodů?
- Jak se vám pracovalo s mapovými podklady?
- Byly lepší mapy fyzické, nebo jste raději pracovali s digitálními plány?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní požadavky:

- schopnost orientovat se v plánech měst
- schopnost vyhledávat na internetu
- schopnost orientovat se alespoň rámcově v českých (evropských) dějinách 19. a 20. století (Rakouské císařství – období Rakouska-Uherska – první republika – období socialismu)

2.3.4 Téma č. 4 (Jaroslav Rudiš) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Cílem hodiny je seznámit se blíže s prací spisovatele Jaroslava Rudiše, který patří k nejúspěšnějším českým autorům, a také se zásadami interpretace textu a komiksu. Žáci si vyzkouší i tvůrčí psaní, neboť budou ke dvěma stranám z komiksu Alois Nebel přiřazovat vlastní repliky, avšak v intencích předložených obrázků.

Metody

Diskuse, práce ve dvojicích s PC all-in-one, samostatná práce, workshop, interpretace textu, tvůrčí psaní.

Pomůcky

PC all-in-one, níže citované texty (viz Příloha 4.14.1), pracovní listy (viz Příloha 4.14.2), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – krátká diskuse o literatuře a čtenářství:

- Čtete? Pokud ano, jakou literaturu máte rádi?
- Je důležité dnes číst beletrii?
- Kdo patří k současným českým autorům?
- Znáte jméno Jaroslava Rudiše? Má nějakou vazbu k našemu regionu?
- Znáte nějaké jeho dílo?

Práce s PC all-in-one – vyhledat během časového limitu 10 minut odpovědi na otázky v pracovním listě (viz Příloha 4.14.2)

- 1. Uveďte jména všech Rudišových románů.
- 2. Byly některé Rudišovy práce zfilmovány? Pokud ano, o které se jedná?
- 3. V jakých jazycích Jaroslav Rudiš píše?
- 4. Jaké jsou další aktivity Jaroslava Rudiše v oblasti kultury?
- 5. Do kterých jazyků byly přeloženy Rudišovy knihy?
Pro zpestření lze pustit ukázky z Rudišovy hudební tvorby (např. <https://www.youtube.com/watch?v=E-JriO3z2rA>) či videoklip vycházející z filmové podoby románu Alois Nebel (<https://www.youtube.com/watch?v=45mbYID0ec4>).

Interpretace úvodu románu Konec punku v Helsinkách (viz Příloha 4.14.1) – lektor pokládá otázky, na které žáci odpovídají:

- Jak na vás text působí? Vzbuzuje ve vás emoce, zvědavost?
- Co se dozvídáte o vypravěči?
- Co se dozvídáte o dalších postavách textu?
- Jak autor pracuje s očekáváním čtenáře?
- Jak autor dociluje napětí?
- Promítá se do textu nějaká jiná časová rovina?
- Jaká je atmosféra popisovaného okamžiku?
- další otázky vyplynou ze vzájemné interakce lektora s žáky

Práce s komiksem Alois Nebel (Příloha 4.14.1):

- lektor položí žákům několik otázek (Jak na vás text působí? Kdo je na obrázcích? Čeho se mohou repliky týkat? Co vyčteme z výrazů zobrazované osoby? apod.)
- na základě ilustrací žáci samostatně doplňují své vlastní texty do příslušných rámečků v upravené podobě komiksu Alois Nebel
- žáci si s lektorem porovnájí originální podobu komiksu a své vlastní znění

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- Jak se vám pracovalo s oběma texty?
- Jak na vás texty působily?
- Chtěli byste si některý z obou textů přečíst?
- Jsou komiksy určeny jen dětem?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní požadavky:

- schopnost vyhledávat informace na internetu
- schopnost číst s porozuměním, pokládat textu patřičné otázky, získat z něj co možná nejvíce informací
- schopnost pracovat s obrázky (potažmo s komiksem), interpretovat je
- schopnost orientovat se alespoň rámcově v českých (evropských) dějinách 20. století (první světová válka – první a druhá republika – druhá světová válka – komunistický převrat – období totality – vztahy k německému obyvatelstvu na území ČS(S)R)

2.3.5 Téma č. 5 (Turnovští cestovatelé) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Hodina bude probíhat v turnovské městské knihovně. Na základě půlhodinové přednášky zaměřené na turnovské cestovatele vyplní žáci pracovní listy. Blíže se také seznámí s cestopisem Michala Kotlera, jehož úryvek si vyzkoušejí interpretovat. Následně bude probíhat vyhodnocení pracovních listů a diskuse s přednášejícím.

Metody

Výklad, průběžná samostatná práce s pracovními listy, interpretace cestopisného úryvku, diskuse/workshop.

Pomůcky

PC, dataprojektor, plátno (zařízení městské knihovny), prezentace v programu Power Point autora J. Kříže (viz Příloha 4.15.1), níže citovaný text (Příloha 4.15.3), pracovní listy (viz Příloha 4.15.2), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – krátké seznámí s prostorem a přednášejícím, problematikou cestování

- seznámení s prostorem turnovské městské knihovny a jejím ředitelem J. Křížem, který se odborně zabývá problematikou cestovatelů v 19. a 20. století; výklad je možné prodloužit a poukázat na knihovnu jako instituci a její chod (adekvátně je třeba zkrátit některé další aktivity)
- Cestujete? Co dnešnímu člověku usnadňuje přesuny z místa na místo?
- Jak se lišilo cestování před 200, 150, 100 lety? S jakými problémy bylo spojeno?
- seznámení s pracovním listem

Výklad ředitele knihovny dle prezentace v programu Power Point (viz Příloha 4.15.1), zaměřený na problematiku turnovských cestovatelů

- úvod k cestovatelství v 19. století
- osobnost Michala Kotlera, Čeňka Paclta a Jiřího Jaegra, jejich cesty
- J. Kříž v průběhu svého vyprávění upozorňuje na literaturu spojenou s turnovskými cestovateli
- J. Kříž pohovoří o oddílu cestopisné literatury v turnovské knihovně

V průběhu výkladu zaznamenávejte do pracovního listu (viz Příloha 4.15.2) odpovědi na následující otázky:

- 1. Co se dnes nachází na místě rodného domu cestovatele Čeňka Paclta?
- 2. Čím se Čeněk Paclt na svých cestách po světě živil?
- 3. S kterým významným českým cestovatelem se Čeněk Paclt potkal v Africe?
- 4. Je turnovská Pacltova huť pojmenována po cestovateli? Svou odpověď zdůvodněte.
- 5. Jaká země byla cílem Michala Kotlera?
- 6. U jakého etnika žil šest let Jiří Jaeger?
- 7. Co spojovalo cesty Čeňka Paclta a Michala Kotlera?
- 8. Zanechali všichni turnovští cestovatelé nějaký cestopis?
- 9. Který turnovský cestovatel navštívil jako první Čech všech pět obydlených kontinentů?

Samostatná práce s úryvkem textu M. Kotlera (viz Příloha 4.15.3 a 4.15.2, samostatná práce)

- 10. úkol na pracovním listu (Přečtěte si úryvek pojednávající o Kotlerově cestě. Co všechno se z něj dozvíme o pisateli, jeho cestě a místech, která navštívil?)

Společné vyhodnocení pracovního listu, které svými komentáři a doplňujícími otázkami doprovází J. Kříž

Evaluace – pokuste se zodpovědět tyto otázky:

- V čem tkvěl přínos cestovatelů v 19. století?
- Měl tento proces i nějaké negativní stránky?
- Která cestovatelská osobnost pocházející z Turnova vás zaujala a proč?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní požadavky:

- schopnost poslouchat výklad a zaznamenat v něm kýžené informace
- schopnost číst s porozuměním, pokládat textu patřičné otázky, získat z něj co možná nejvíce informací
- schopnost orientovat se alespoň rámcově ve světových dějinách 19. a 20. století (pojmy cestovatelství, kolonialismus, objevování světa, domorodé obyvatelstvo, střet evropské kultury a kultur jiných světových etnik)

2.3.6 Téma č. 6 (Regionální stopy v USA) – počet hodin: 1

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci se prostřednictvím počítačové prezentace seznámí s jedním z fenoménů 19. století, kterým byla migrace do zahraničí. Přestože se regionu Turnovska nedotkl odchod místních obyvatel tak silně jako jižních a jihozápadních Čech, jsou známy případy, kdy někteří lidé z oblasti Pojizeří odešli. Pozornost bude věnována migraci obecně, následně se žáci seznámí s osudy několika rodin, které trvale zakotvily v USA. Z nich by se měli žáci pokusit odvodit, co vedlo občany Rakouska, resp. Rakouska-Uherska či ČSR a Protektorátu Čechy a Morava, k tomu, že opouštěli rodnou zemi, jak vypadalo české městské osídlení v USA apod.

Metody

Výklad, samostatná práce s historickými prameny, diskuse/workshop.

Pomůcky

PC, dataprojektor, plátno (zařízení městské knihovny), prezentace v programu Power Point autora J. Kříže (viz Příloha 4.16.1), níže citované písemné prameny, pracovní listy (viz Příloha 4.16.2), tužky, papíry.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod – promítnutí současných fotek z „českého Chicaga“

- Co před sebou vidíte?
- Jak se v USA mohly objevit české nápisy?
- Jak se na fotografiích promítají české a jak americké reálie?
- Víte něco o české menšině v USA?

Výklad ředitele knihovny dle prezentace v programu Power Point (viz Příloha 4.16.1), zaměřený na problematiku migrace do USA a působení osobností z našeho regionu v USA

- fenomén migrace z českých zemí do USA v 19. století – stručné přiblížení problému
- zajímavé osobnosti z regionu Pojizeří, které do USA emigrovaly: kavárník J. Anděl, sestry Bohumila Ludvíková a Barbora (Betty) Kozlanská, rodina Pačlova, rodina Epsteinova
- J. Kříž pohovoří o oddílu historické literatury a zvláště o literatuře zaměřené na migraci, který se nachází v turnovské knihovně

Po skončení pracujte sami s ukázkami historických pramenů a odpovídejte na otázky.

- 1. Přečtete si přiložený úryvek dopisu. Co všechno se z něj dozvídáte o pisateli? Nezaměřujte se pouze na samotný obsah dopisu.
- 2. Které osoby jsou v textu zmiňovány a odkud kam se přesouvaly?
- 3. Liší se nějak slovní zásoba či pravopis Antonína Pacla od té naší?
- 4. Lišilo se očekávání Antonína Pacla od reality? Své tvrzení zdůvodněte.

Diskuse o práci s prameny, evaluace

- Jak se vám četla ukázka z dopisu?
- Co znesnadňovalo porozumění textům?
- Proč lidé opouštěli rodnou zemi?
- Co si lidé od odchodu do USA slibovali?
- V kterých dobách lidé z českých zemí ještě emigrovali? Co je k tomu vedlo?
- Co se vám v hodině líbilo a proč?
- Co se vám v hodině nelíbilo a proč?

Předpokládané vstupní požadavky:

- schopnost poslouchat výklad a zaznamenat v něm kýžené informace
- schopnost číst s porozuměním, pokládat textu patřičné otázky, získat z něj co možná nejvíce informací
- schopnost orientovat se alespoň rámcově v českých a světových dějinách 19. a počátku 20. století (pojmy migrace, průmyslová revoluce, absolutismus v Rakousku, nerovnoprávné postavení nižších vrstev v Rakousku-Uhersku, vnitřní vývoj USA – masová migrace, rozvoj průmyslu –, první světová válka, problém emigrace v českých dějinách – náboženská emigrace po české fázi 30leté války, náboženská, etnická a politická emigrace v období protektorátu, politická emigrace v době totality v ČSR, resp. ČSSR)

3 Metodická část

Vzdělávací program, určený pro realizaci v neformální prostředí, je určen nadaným žákům 8. a 9. ročníku ZŠ, případně odpovídajícím ročníkům víceletého gymnázia. Věkové složení cílové skupiny je 13–15 let. Skupina by měla být v ideálním případě šesti až desetičlenná, vzdělávací program (VP) je však možné realizovat při nižším i vyšším počtu účastníků. Vzhledem k tomu, že se VP zaměřuje na nadané žáky, neobsahuje nadstandardní úkoly.

Realizátor programu by měl být vysokoškolsky vzdělaný, ideálně by se mělo jednat o absolventa učitelství pro 2. či 2. a 3. stupeň, obory český jazyk a dějepis (případně občanská nauka apod.). Důležité je, aby byl lektor dobře obeznámen s historií regionu a vnímal široké souvislosti ukotvené v historickém prostoru. Důležitá je i jeho schopnost improvizace.

Účastníci programu by si měli prohloubit vztah k regionu, v němž žijí, obsah programu by měl výrazně prohloubit jejich znalosti a zejména kompetence ve vzdělávacích oblastech český jazyk a literatura a historie. Předpokládá se, že nabyté znalosti a kompetence žáci využijí např. v rámci přípravy na VŠ.

Na tvorbě programu se podíleli také pracovníci paměťových institucí v regionu. Před realizací lekcí mimo Vzdělávací centrum Turnov doporučujeme osobní návštěvu a seznámení se s prostředím a spolupracujícími osobami.

Protože regionální historie je pevně ukotvena v prostoru, je první VP spojen s místy, jež se k ní váží. Vzhledem k tomu, že školní výuka dějepisu regionální dějiny prakticky opomíjí, přestože se na nich dá demonstrovat celá řada obecně platných jevů, měli by si žáci po absolvování celého cyklu odnést alespoň základní přehled týkající se dějin Turnova a Českého ráje. Důraz je kladen zejména na mezipředmětové vazby dějepis – český jazyk a literatura – zeměpis.

Vzhledem k tomu, že ověřování VP probíhalo blokově (4 lekce ve 4 dnech), doporučujeme kurz realizovat v méně hutné podobě.

Interaktivní přílohy tohoto vzdělávacího programu jsou vytvořené ve formátu SMART Notebook a primárně určené pro práci na interaktivních tabulích, all-in-one zařízeních apod., přičemž právě platforma SMART Notebook je nejběžněji používanou platformou na ZŠ a SŠ v ČR. Lze je však provozovat s drobnými omezeními i na jakýchkoli běžných počítačích, bez nutnosti připojení k interaktivním periferiím či vlastnictví plné licence softwaru SMART Notebook. Pro otevření příloh ve formátu SMART Notebook lze použít následující alternativy:

1. Z URL <https://www.smarttech.com/en/products/education-software/notebook/download/basic> si stáhněte instalační balíček programu SMART Notebook Basic, který po instalaci umožňuje takřka neomezené využití interaktivních prvků příloh. Pro získání instalačního balíčku je zapotřebí toliko vyplnění stručného registračního formuláře. Využití této verze je zdarma i bez připojených interaktivních periferií.
2. Na stránce <https://overbits.herokuapp.com/notebookviewer> je možné přímo prostřednictvím jakéhokoli aktuálního webového prohlížeče otevřít obsah SMART Notebook příloh v jejich statické podobě. Získáte tak zcela volně přístup k jejich obsahu, ale nebudou k dispozici interaktivní funkce.
3. Do prohlížeče Google Chrome si můžete prostřednictvím odkazu <https://chrome.google.com/webstore/detail/smart-notebook-viewer-and/fnlkfpnhmjocfgkhkjgieihjebdblic/related?hl=cs> nainstalovat doplněk Smart Notebook Viewer and Reader, který umožňuje stejně jako v případě bodu 2) volně staticky prohlížet obsah souborů ve formátu SMART Notebook bez interaktivních funkcí.

Statické „obrazy“ jednotlivých snímků interaktivních materiálů jsou k dispozici alternativně také ve formátu PDF, který má nejširší možnou podporu napříč všemi platformami včetně mobilních. V tomto případě se také jedná pouze o statický obsah příloh bez interaktivních funkcí. Jednotlivé lekce mohou velmi dobře fungovat také bez využití SMART Notebook příloh. Jedná se pouze o zatraktivnění a oživení výuky.

3.1 Metodický blok č. 1 (Místa paměti a paměť míst)

Protože regionální historie je pevně ukotvena v prostoru, je první metodický blok spojen s místy, jež se k ní váží. Vzhledem k tomu, že školní výuka dějepisu regionální dějiny prakticky opomíjí, přestože se na nich dá demonstrovat celá řada obecně platných jevů, měli by si žáci po absolvování tohoto tematického bloku odnést alespoň základní přehled týkající se dějin Turnova a Českého ráje. Důraz je kladen zejména na mezipředmětové vazby dějepis – český jazyk a literatura – zeměpis.

3.1.1 Téma č. 1 (Pověst o vzniku Turnova) – počet hodin: 1

1. hodina

Žáci by měli pojem pověst ze školní výuky již znát. Hodina by jim měla nabídnout jiný pohled na tento literární žánr, prohloubit jejich znalosti a ukázat jim, jak lze pracovat s odborným textem.

Lekce je koncipována na 45 minut. Prvních cca 15 minut by mělo být motivačních; žáci se podívají na jednu epizodu z cyklu *Dějiny udatného českého národa* (dostupné na oficiálním webu České televize; <https://edu.ceskatelevize.cz/povest-o-zalozeni-premyslovskeho-rodu-5e441a68f2ae77328d0a6c2b>; stav k 1. 6. 2020), od níž se přirozeně odvinou otázky týkající se pověstí, a v programu SMART Notebook (Příloha 4.1.1) vyplní ve dvojicích prezentaci, která jim zábavnou formou usouvzázní některé poznatky týkající se dané problematiky. Dalších cca 20 minut by mělo být věnováno samostatné práci, kterou je četba pověsti (Ludvík ČERNOVICKÝ, *Pohádky a báje z Českého ráje. Povídky z Turnovska, Mnichovohradištska, Bakovska a Mladoboleslavska. III. díl, Turnovské povídky*, Vysoké Mýto 1940, s. 134–136.), a popularizačního textu, jenž s ní přímo souvisí (Jaroslav KŘÍŽ, *Pověsti z Českého ráje. Jak vznikl Turnov?*, in: *Od Ještěda k Troskám* 23 (39), č. 4, 2016, s. 230–231.). Na základě těchto dvou textů (Příloha 4.1.2) účastníci lekce vyplní pracovní list (viz Příloha 4.1.3). Závěrečných cca 10 minut je věnováno vyhodnocení pracovních listů a s ním spojené evaluaci hodiny.

Učebna by měla být vybavena počítačem a dataprojektorem, podstatné jsou také pomůcky (PC all-in-one, pracovní listy, tužky). Řešení pracovního listu je k dispozici v Příloze 4.1.3.

Žáci pracují individuálně, ale i ve dvojicích, společně o tématu hodiny diskutují. Práce s malou skupinou žáků umožňuje individuální přístup k nim, zapojení každého jednotlivce. Využity budou metody diskuse, práce ve dvojicích s PC all-in-one, samostatná práce s texty a pracovními listy, přičemž žáci opět využijí zařízení all-in-one, aby mohli splnit některé úkoly z pracovních listů. Na počátku každé aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům.

1. Na počátku hodiny žáci zhlédnou video, jež tematizuje některé klasické české pověsti (<https://edu.ceskatelevize.cz/povest-o-zalozeni-premyslovskeho-rodu-5e441a68f2ae77328d0a6c2b>; stav k 1. 6. 2020). Na jeho základě probíhá brainstorming, díky němuž si žáci své vědomosti propojí, vyjadřují své názory. Vyučující je prostřednictvím otázek vyzývá k další činnosti. Aktivita probíhá v učebně vybavené počítačem, dataprojektorem a promítacím plátnem, účastníci sedí u stolů nebo v kruhu na židličkách.

2. Následně pracují s PC all-in-one, kde v prezentaci programu SMART Notebook splní ve dvojicích tři úkoly (zadání i řešení viz Přílohy 4.1.1 a 5.1.1).

3. Prostřednictvím diskuse řízené lektorem si žáci prohloubí své vědomosti týkající se ústní lidové slovesnosti a žánru pověsti.

4. Žáci pročítají dva předem připravené texty (viz Příloha 4.1.2, citace srov. níže). Po jejich přečtení nebo v průběhu čtení odpovídají na otázky v pracovním listu (zadání i řešení viz Přílohy 4.1.3 a 5.1.3). Otázky prověřují schopnost rozumět beletristickému textu s prvky archaičtějšího jazyka a textu popularizačnímu. Žáci odevzdají vyučujícímu vypracovaný pracovní list a sdílejí vlastní odpovědi; vyučující doplňuje jejich postřehy. Správné odpovědi srov. též Příloha 5.1.3.

Využívané texty:

Ludvík ČERNOVICKÝ, *Pohádky a báje z Českého ráje. Povídky z Turnovska, Mnichovohradištska, Bakovska a Mladoboleslavska. III. díl, Turnovské povídky*, Vysoké Mýto 1940, s. 134–136.

Jaroslav KŘÍŽ, *Pověsti z Českého ráje. Jak vznikl Turnov?*, in: *Od Ještěda k Troskám* 23 (39), č. 4, 2016, s. 230–231.

5. Poslední částí hodiny je evaluace. Žáci si shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli, poznatky si usouvztažní a vyjádří svůj názor na to, jak se jim hodina líbila. Všechny aktivity probíhají v prostorách VCT.

Cílem hodiny je, aby si žáci mimoděk ujasnili základní literárněvědné pojmy, pracovali s beletristickým i odborným textem, dokázali je interpretovat a porovnat, a tak posílili svůj vztah k regionu. Poznatky využijí při dalším procesu vzdělávání.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (hledání odpovědí na otázky v pracovních listech, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech, práce ve dvojicích i individuální práce s výpočetní technikou), kompetence komunikativní (diskuse, vzájemná spolupráce při vyplňování prezentace v programu SMART Notebook), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce, pomoc, posilování vztahu k regionu).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

Celé téma je možné zařadit do širšího kontextu problematiky literárních žánrů, resp. je možné pracovat s dalšími regionálními pověstmi, které jsou obsaženy v řadě sbírek. V rámci zjednodušení i úspory času lze vynechat práci s popularizačním textem, je však třeba tomu uzpůsobit pracovní listy.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Hodinu mohou narušit technické obtíže spojené s užívanou výpočetní technikou a neochota žáků diskutovat o daném tématu. Vyučující by však měl být schopen žáky pomocí vhodných otázek řádně namotivovat a přimět k hovoru všechny účastníky.

3.1.2 Téma č. 2 (Písmáctví na Turnovsku) – počet hodin: 1

Žáci 8. a 9. ročníku by již měli mít určité povědomí o dějinách 19. století, o tom, jak se žilo v tomto období na venkově, zároveň se již mohli setkat s pojmem písmáctví. Tato hodina propojí jejich znalosti z historie i dějin literatury a zároveň jim přiblíží jiným způsobem lokalitu, která je dnes součástí Turnova a kterou již pravděpodobně všichni znají, tj. Dlaskův statek. Zde žil v první polovině 19. století vzdělaný sedlák Josef Dlask, který si vedl relativně podrobné zápisky o dění ve vlastní rodině, nejbližším okolí, které osobně znal, řidčeji však také o událostech v Čechách nebo ve světě. Zvláštní místo zaujímaly zápisy o počasí, které bezprostředně ovlivňovalo kvalitu života venkovských vrstev, neboť na něm byla přímo závislá úroda veškerých zemědělských produktů, a tedy hospodářská bilance rodiny, resp. hospodářství.

Hodina je koncipována na 45 minut. Prvních cca 5 minut by mělo být věnováno uvedení do problematiky, které lektor provede pomocí motivačních otázek. Asi 10 minut by mělo být věnováno čtení textů k 1. úkolu z pracovního listu (zadání i řešení viz Přílohy 4.2.1 a 5.2.1) a diskusi, resp. brainstormingu nad nimi. Dalších cca 25 minut plní žáci samostatně další dva úkoly v pracovním listě (do této časové dotace se počítá i vyhodnocení úkolů). Závěrečných 5 minut je věnováno shrnutí problematiky a vyhodnocení hodiny.

Na učebnu nejsou kladeny zvláštní požadavky, podstatné jsou jen pomůcky (PC all-in-one, pracovní listy, tužky, případně kniha *Zápisky sedláky Josefa Dlaska*). Řešení pracovního listu je dispozici v Příloze 5.2.1.

Žáci v této hodině pracují zejména individuálně, společně však o tématu hodiny diskutují. Práce s malou skupinou žáků umožňuje individuální přístup k nim, zapojení každého jednotlivce. Využity budou metody brainstormingu, samostatná práce s pracovním listem a PC all-in-one, přičemž žáci využijí zařízení all-in-one i k tomu, aby mohli splnit některé úkoly z pracovních listů. Na počátku každé aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům.

1. Lektor uvede žáky do problematiky písmáctví pomocí vhodných otázek (viz obsahová část), touto formou poukáže také na osobnost Josefa Dlaska. Nechá žáky mluvit v co největší míře, diskusi pouze moderuje a napravuje případné omyly, uvádí doplňující informace.

2. Všichni členové skupiny si přečtou text, který se nachází pod otázkou 1 v pracovním listě. Následně se rozbíhá diskuse nad tímto textem, při níž lektor pokládá žákům otázky (viz obsahová část). Cílem této aktivity je abstrahovat strukturu písmáckých zápisků (tedy dění v rodině, nejbližším okolí, poněkud méně události v Čechách nebo ve světě; velmi četné zápisy o počasí, které přímo ovlivňovalo kvalitu života zemědělských vrstev).

3. Žáci samostatně pracují; plní dva časově náročné úkoly v pracovních listech. Lektor jim ukáže internetové zdroje, které ke své práci budou primárně používat. Jedná se o následující webové stránky: Dějiny zemí koruny české v datech (<http://libri.cz/databaze/dejiny/uvod.html>), Kottův výkladový slovník (<http://kott.ujc.cas.cz/>), další české výkladové slovníky (<https://prirucka.ujc.cas.cz/>), web Dlaskova statku (<https://www.muzeum-turnov.cz/dlaskuv-statek/>), databáze vodních mlýnů (<http://vodnimlyny.cz>), příp. Wikipedia (<https://cs.wikipedia.org>). S těmito webovými stránkami pracují na zařízeních PC all-in-one. Ve 3. úkolu z pracovního listu si svým vlastním jazykem zkusí napsat písmácký zápis. Podstatné je, aby dodrželi strukturu, která je pro písmáky typická.

4. V poslední části hodiny proběhne shrnutí a hodnocení. Žáci by měli sami formulovat, k čemu je hodina vedla, co jim dala, jak se jim (ne)líbila, jaké poznatky si z hodiny odnesli.

Využívané texty:

Alžběta KULÍŠKOVÁ (ed.), *Zápisky sedláka Josefa Dlaska. Měl jsem nestálé štěstí*, Turnov 2015.

Cílem hodiny je, aby si žáci udělali jasnější představu o každodenním životě venkovských vrstev v 19. století a zároveň se dozvěděli něco více o Dlaskově statku, který je častým cílem výletů a procházek. Tím posílí i svůj vztah k regionu. Poznatky využijí při dalším procesu vzdělávání.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (hledání odpovědí na otázky v pracovních listech, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech, individuální práce s výpočetní technikou), kompetence komunikativní (diskuse), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce, formování vztahu k regionální historii).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

Celé téma je možné zařadit do širšího kontextu dějin každodennosti či dějin 19. století, resp. do problematiky etnografické (týkající se lidových zvyků), je možné nahlížet jej také literárně a věnovat se více problematice písmáctví či vlastním textům žáků, jejich postřehům a literárnímu zpracování. V rámci zjednodušení i úspory času lze některý z úkolů 2 či 3 vynechat.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Hodinu mohou narušit technické obtíže spojené s užívanou výpočetní technikou a neochota žáků diskutovat o daném tématu. Vyučující by však měl být schopen žáky pomocí vhodných otázek řádně namotivovat a přimět k hovoru všechny účastníky.

3.1.3 Téma č. 3 (Židé v Turnově) – počet hodin: 1

Účastníci by měli být alespoň rámcově seznámeni s problematikou judaismu, židovství a židů, resp. Židů, v českých zemích. Hodina by je pak měla obohatit na bázi regionální, tj. měli by zvládnout obecné a teoretické poznatky aplikovat na konkrétní materiál, tj. na problematiku židovství v Turnově.

Vzhledem k tomu, že dějiny Židů v českých zemích patří do RVP, mělo by být v zájmu nadaných žáků, kteří jsou cílovou skupinou programu, dozvědět se o problematice co nejvíce. Hmotná, ale i duchovní židovská kultura patří k trvalému kulturnímu dědictví ČR, což by žáky mělo rovněž motivovat k tomu, aby se o ni alespoň rámcově zajímali.

Hodina je koncipována na 45 minut. Prvních 10 minut by mělo být věnováno diskusi, následujících 10 minut práci s PC all-in-one, 20 minut by se žáci měli věnovat svému úkolu, tj. pracovat s literaturou a zaznamenávat do mapy místa, která jsou se židy v Turnově spojená.

Aktivity probíhají v běžně vybavené učebně, která nemusí splňovat žádná zvláštní kritéria, účastníci sedí u stolů nebo v kruhu na židličkách. Řešení mapového podkladu je k dispozici v Příloze 5.3.2.

Žáci pracují převážně ve dvojicích. Práce s malou skupinou žáků umožňuje individuální přístup k nim, zapojení každého jednotlivce. Využity budou metody diskuse, samostatné práce ve dvojicích s PC all-in-one i s odbornou literaturou. Na počátku každé aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům.

1. Na počátku hodiny žáci pod vedením vyučujícího diskutují o tom, co o židovské problematice vědí; své vědomosti si utřídí a usouvztažňují. Vyučující je prostřednictvím otázek vyzývá k další činnosti.

2. Následně pracují s PC all-in-one, kde v prezentaci programu SMART Notebook splní individuálně dva úkoly (viz Příloha 4.3.1).

3. Na základě předem připraveného mapového podkladu (zadání i řešení viz Přílohy 4.3.2 a 5.3.2) a odborné publikace o židech na Turnovsku žáci vytváří obraz židovského osídlení v Turnově. Učitel na plátně promítne také mapu stabilního katastru (<https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>), z níž lze některé informace rovněž vyčíst. Děti pracují ve dvojicích, avšak každý vyplňuje vlastní mapový podklad. Následně probíhá vyhodnocení dané aktivity.

4. Poslední částí hodiny je evaluace. Žáci si shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli, poznatky si utřídí a vyjádří svůj názor na to, jak se jim hodina líbila.

Cílem hodiny je, aby si žáci ujasnili pojmy související s problematikou židovství, získali přehled o tom, kde se v Turnově nacházelo židovské osídlení. Poznatky by měli dále aplikovat v další hodině.

Zdroje, které lektor ve výuce použije:

- Terezie DUBINOVÁ – Pavel JAKUBEC, *Židé na Turnovsku*, Turnov 2010.
- <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html> (on-line zdroj, stav k 10. 12. 2020)

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (orientace v odborném textu, práce s mapou, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech, individuální práce s výpočetní technikou), kompetence komunikativní (diskuse, vzájemná spolupráce ve dvojicích), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce, pomoc), občanské kompetence (posilování vztahu k regionu, ujasnění si postoje k problematice židovství, dějinám židů, resp. Židů).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

Celé téma je možné zařadit do širšího kontextu dějin židů v českých zemích, resp. je možné pracovat s dalšími tzv. místy paměti v Turnově a na Turnovsku, které s dějinami židů, resp. Židů souvisejí. Vynechat lze práci s programem SMART Notebook, aniž se struktura hodiny výrazněji naruší, posílit lze naopak diskusi.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Žáci nemusí být zvyklí pracovat s odbornou literaturou, mohou mít tedy potíže s plněním samostatné práce. Lektor je musí jednak dobře motivovat, jednak jim ukázat, jak s odbornou literaturou pracovat.

3.1.4 Téma č. 4 (Turnovský židovský hřbitov) – počet hodin: 1

Účastníci by měli být alespoň rámcově seznámeni s problematikou judaismu, židovství a židů, resp. Židů v českých zemích. V hodině uplatní i poznatky z minulé lekce, jejich znalosti by měly být opět posíleny na bázi regionální, tj. žáci by měli zvládnout obecné a teoretické poznatky aplikovat na konkrétní materiál, tj. na problematiku židovského hřbitova v Turnově.

Práce s pracovními listy na židovském hřbitově je jen určitým vodítkem k tomu, aby žáky navedla k detailnějšímu poznání problematiky. Otázky jsou strukturovány tak, aby si účastníci prohloubili své znalosti dané problematiky a byli nuceni si všimnout dílčích otázek spojených s danou problematikou.

Hodina je koncipována na 45 minut. Prvních 10 minut by mělo být věnováno diskusi, zbytek hodiny by měli žáci strávit přímo na židovském hřbitově (v tomto časovém rozvrhu je zahrnut také přesun na toto místo). Posledních 5 minut je věnováno evaluaci.

Učebna, v níž se žáci pohybují na počátku hodiny, nemusí splňovat žádná zvláštní kritéria. Podstatné je, aby se s žáky pracovalo přímo na židovském hřbitově, a to s pracovními listy, viz též Příloha 4.4.1. Řešení pracovního listu je dispozici v Příloze 5.4.1.

Žáci pracují samostatně, ale i ve dvojicích. Práce s malou skupinou žáků umožňuje individuální přístup k nim, zapojení každého jednotlivce. Využity budou metody diskuse, práce ve dvojicích (terénní výzkum židovského hřbitova, při němž žáci plní úkoly plynoucí z pracovního listu). Na počátku každé aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům.

1. Na počátku hodiny si žáci spolu s lektorem zopakují, co o židovské problematice vědí; své vědomosti si utřídí a propojují. Vyučující je prostřednictvím otázek vyzývá k další činnosti. Aktivita probíhá v běžně vybavené učebně, účastníci sedí u stolů nebo v kruhu na židlích.

2. Na základě předem připraveného pracovního listu (zadání i řešení viz Přílohy 4.4.1 a 5.4.1) žáci mapují židovský hřbitov. Pracují ve dvojicích, avšak každý vyplňuje vlastní pracovní list. Otázky jsou formulovány tak, aby řešitelé pracovních listů byli nuceni projít všechny části hřbitova a podrobně si všimli jednotlivých náhrobků, nápisů na nich, jejich uměleckých a stylových proměn apod. Některé své postřehy dokumentují fotoaparátem. Žáci odevzdají vyučujícímu vyplněný pracovní list a sdělí vlastní odpovědi, vyučující doplňuje jejich postřehy. Správné odpovědi srov. též Příloha 4.4.1. Tato aktivita probíhá přímo na židovském hřbitově, kam je místním informačním centrem zaručen volný přístup. Při ověřování této lekce byli na židovském hřbitově náhodou pracovníci města, kteří skupinu pustili také do prostor hrobnického domku, kde se v minulosti upravovaly mrtvolky. Jednalo se však o velkou shodu náhod, s níž není možné počítat.

3. Poslední částí hodiny je evaluace. Žáci shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli, poznatky si utřídí a vyjádří svůj názor na to, jak se jim hodina líbila. Evaluace probíhá rovněž přímo na židovském hřbitově.

Cílem hodiny je, aby si žáci ujasnili rozdíly mezi křesťanskými a židovskými tradicemi týkajícími se pohřbívání, získali přehled zejména o způsobu pochovávání židů a materiální kultuře s tím související. Touto prací se posílí i jejich vztah k regionu a židovské problematice.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (hledání odpovědí na otázky v pracovních listech, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech), kompetence komunikativní (diskuse, vzájemná spolupráce ve dvojicích), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce, pomoc), občanské kompetence (posilování vztahu k regionu, ujasnění si postoje k problematice židovství, dějinám židů, resp. Židů).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

Celé téma je možné zařadit do širšího kontextu dějin židů, resp. Židů, v českých zemích, příp. je možné pracovat s dalšími tzv. místy paměti v Turnově a na Turnovsku, které s židovskými dějinami souvisejí.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Strukturu hodiny může – vzhledem k terénní práci – výrazněji narušit nepřízeň počasí. Pro tento případ vyučující žáky na tuto situaci předem připraví, tj. doporučí, aby se oblékli v souladu s předpovědí počasí.

3.1.5 Téma č. 5 (Bydlení v Pojizeří v průběhu staletí) – počet hodin: 1

Protože se tato lekce odehrává v Muzeu města Mnichovo Hradiště, měli by žáci mít rámcové povědomí o geografii Pojizeří a Českého ráje. Hodina by měla stavět také na jejich znalostech architektonických slohů, avšak měla by na danou problematiku vrhnout zcela jiné světlo.

Pracovník muzea provádí žáky expozicí, přičemž může do výkladu zařadit odpovědi na jejich doplňující otázky. Během prohlídky účastníci individuálně vyplňují pracovní listy. Otázky jsou strukturovány tak, aby si žáci vědomosti, které o dané problematice mají, zařadili do jiných souvislostí a prohloubili své znalosti dané problematiky.

Hodina je koncipována na 45 minut. Prvních 5 minut by mělo být věnováno představení prostoru, seznámení s pravidly chování a odložení zavazadel. 30 minut by mělo být věnováno výkladu pracovníka muzea, při němž si žáci budou do pracovních listů zaznamenávat odpovědi na otázky (viz Příloha 4.5.1). Prostor je vzhledem k umístění řady exponátů velmi specifický a nelze jej jednoduše nahradit. Žáci potřebují pouze tužky a pracovní listy. Řešení pracovního listu je dispozici v Příloze 5.5.1.

Žáci pracují individuálně, následně skupinově. Práce s malou skupinou žáků umožňuje lektorovi, ale i pracovníku muzea individuální přístup k nim, zapojení každého jednotlivce. Využita bude rovněž metoda diskuse, a to při závěrečném brainstormingu. Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům.

1. Na počátku hodiny seznámí lektor žáky s pracovníkem muzea, prostorem a pravidly chování v něm. Žáci odloží svá zavazadla a seznámí se s otázkami v pracovním listu.

2. Následuje výklad pracovníka muzea, který je zaměřen na kulturu bydlení ve středním Pojizeří a Českém ráji v průběhu věků. Skupina prochází celou expozicí, přičemž je v každé místnosti akcentován určitý způsob bydlení. Pracovník muzea při výkladu ukazuje exponáty a fotografie, které demonstrují danou problematiku. Žáci výklad poslouchají a v jeho průběhu si zaznamenávají odpovědi na otázky v připravených pracovních listech (viz Příloha 4.5.1).

3. Poslední částí hodiny je brainstorming spojený s evaluací. Žáci si společně s pracovníkem muzea a lektorem vyhodnotí odpovědi na pracovní listy (řešení viz Příloha 5.5.1), lektor položí otázky, které ověří, jak dané problematice žáci porozuměli. Účastníci si také shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli, poznatky si usouvztažní a vyjádří svůj názor na to, jak se jim hodina líbila. Evaluace probíhá rovněž přímo v prostorách muzea.

Cílem hodiny je, aby si žáci zhruba ujasnili, jakých podob mohla od středověku kultura bydlení v regionu nabývat, že záviselo nejen na době, ale také na příslušnosti k sociální vrstvě, jaký byl standard bydlení. Poznatky by se jim měly propojit s dosud nabytými znalostmi o stavebnictví, žáci by měli mít představu o tom, jak se měnily standardy bydlení.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (poslech výkladu, hledání odpovědi na otázky v pracovních listech, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech), kompetence komunikativní (diskuse, pokládání otázek pracovníkovi muzea), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce), občanské kompetence (hodnotové srovnání výhod a nevýhod jednotlivých typů bydlení).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

Celé téma je možné zařadit do širšího kontextu vývoje stavebnictví v českých zemích, resp. v Evropě, příp. je možné pracovat s dalšími příklady staveb z okolí, srovnávat je s dalšími českými a světovými stavbami apod.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Strukturu hodiny mohou narušit dopravní komplikace, případě špatné počasí (je třeba přejít trasu asi 1 500 m od vlakového či autobusového nádraží). Problémem může být i neochota žáků přirozeně komunikovat v neznámém prostoru a před neznámou osobou (pracovník muzea). Zkušený lektor by si však měl s tímto problémem poradit a žáky namotivovat k hovoru.

3.1.6 Téma č. 6 (Co je to archiv) – počet hodin: 1

I tato hodina se celá odehrává v Muzeu města Mnichovo Hradiště. Vzhledem k pestrosti hmotných, písemných i ikonografických pramenů, jež jsou zde uloženy, jde o ideální místo k tomu, aby se žáci s danou problematikou seznámili.

Pracovník muzea seznámí žáky s typy pramenů, jejich ochranou a uložením, prozradí jim, jak se hmotné i písemné materiály do muzea dostávají. Při pilotování se ukázalo, že jako názorný příklad týkající se typů pramenů, možností a mezí jejich interpretace může sloužit sezónní výstava. Po skončení tohoto výkladu se žáci s lektorem a pracovníkem muzea usadí ke stolu, kde jsou připraveny historické prameny, jež bude skupinka interpretovat. Jako určitá opora slouží pracovní listy (viz Příloha 4.6.2).

Zhruba 15 minut by mělo být věnováno úvodní přednášce pracovníka muzea, dalších 25 je vyčleněno na vlastní interpretaci historických pramenů (fotografie mnichovohradištského náměstí z různých dob; porovnání dvojích mapových podkladů lišících se dobou vzniku; dopis K. V. Raie o letním bytě; ukázka interpretace historických pramenů; současná i historická fotografie muzejní expozice v Mnichově Hradišti). S pracovním listem by se nemělo pracovat doslovně, může být pouze určitým vodítkem. Řešení pracovního listu je dispozici v Příloze 5.6.2.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům. Žáci pracují metodou brainstormingu; lektor a pracovník muzea jim pokládají otázky, které by je měly vést k náležité interpretaci pramenů, pokud diskusi nepodníí základní osnova v pracovním listě. Práce s malou skupinou žáků umožňuje lektorovi, ale i pracovníku muzea individuální přístup, zapojení každého jednotlivce.

1. Pracovník muzea ve zkratce pohovoří o typech historických pramenů (hmotné × písemné × ikonografické), které jsou v muzeu uloženy, o jejich ochraně, podmínkách uchování i o cestách, kterými se sbírkové předměty do paměťových institucí dostávají. Vyzve žáky k případným otázkám.

2. Následuje brainstorming nad několika vybranými historickými prameny (srov. výše), při němž se žáci mohou rámcově opírat o pracovní listy (viz Příloha 4.6.2). V ideálním případě žáci pracovní listy nepoužijí a budou si sami klást otázky, k nimž prameny nacházející se před nimi vybízejí. Interpretace pramenů by se měla přiblížit skutečné interpretaci historických pramenů, jakou provádějí historici, archiváři či muzeologové. Rámcové odpovědi na otázky v pracovním listu viz Příloha 5.6.2.

3. Poslední částí hodiny je evaluace, při níž by žáci měli dojít k určité míře zobecnění dané problematiky, lektor položí otázky, které ověří, jak dané problematice žáci porozuměli. Účastníci si také shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli, poznatky si utřídí a vyjádří svůj názor na to, jak se jim hodina líbila. Evaluace probíhá rovněž přímo v prostorách muzea.

Cílem hodiny je, aby si žáci zopakovali učivo, které patří do RVP pro 6. třídu v rámci vyučovacího předmětu dějepis, prohloubili si jej a demonstrovali si metody historické práce na konkrétním materiálu.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (poslech výkladu, hledání odpovědí na otázky v pracovních listech – interpretace konkrétních historických pramenů, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech), kompetence komunikativní (diskuse, pokládání otázek pracovníkovi muzea), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce), občanské kompetence (proč je třeba historické prameny uchovávat, jak my sami můžeme svými postoji k tomuto problému přispět).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

Již na začátku 6. třídy by měli všichni žáci absolvovat v rámci hodin dějepisu jakýsi úvod do historiografie, který pracuje s vymezením jednotlivých typů pramenů. Tuto problematiku si připomenou, prohloubí a vyzkouší si práci historika v praxi.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Strukturu hodiny mohou narušit dopravní komplikace, případně špatné počasí (je třeba přejít trasu asi 1 500 m od vlakového či autobusového nádraží). Problémem může být i neochota žáků přirozeně komunikovat v neznámém prostoru a před neznámou osobou (pracovník muzea). Zkušený lektor by si však měl s tímto problémem poradit a žáky namotivovat k hovoru. Může se také stát, že při interpretaci pramenů se žáci budou otrocky držet struktury pracovního listu, tuto obtíž však lektor snadno překoná pomocí doplňujících otázek.

3.1.7 Téma č. 7 (Kurent) – počet hodin: 1

V hodinách českého jazyka by se měli žáci na druhém stupni dozvědět, že latinské písmo není jedinou grafickou soustavou, která existuje. Seznámení s kurentem a švabachem, které se používaly zejména v období raného novověku a v 19. století, by mělo obohatit jejich znalosti z českého jazyka, ale také z dějepisu. Hodina probíhá v prostorách Muzea Českého ráje v Turnově.

Zhruba 10 minut by mělo být věnováno výkladu pracovníka muzea a seznámení s tématem, dalších 10 je brainstorming nad archiváliemi. 15 minut by se žáci měli věnovat práci s archiváliemi (viz Příloha 4.7.1 a 4.7.2). Závěrečných 10 minut je věnováno vyhodnocení a evaluaci.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům. Žáci naslouchají úvodnímu slovu z úst pracovníka muzea, který je seznámí s prostorem. Dále pracují metodou brainstormingu (otázky týkající se archiválií, otázky související s vyhodnocením textu přepsaného z kurentu, resp. švabachu) a ve dvojicích (vlastní práce s archiváliemi).

1. V úvodních minutách představí pracovník Muzea Českého ráje v Turnově prostor muzea, promluví stručně o jeho historii a funkcích, poukáže na sbírkotvornou činnost – zejména s ohledem na uchovávané písemnosti.

2. Na základě výše uvedených otázek (srov. obsahová část) se lektor snaží vzbudit u žáků zvědavost a podnítit je k tomu, aby se snažili při následné transliteraci přepsat co největší množství textu. Lektor s pracovníkem muzea zároveň žákům vysvětlí, co bude v další části lekce jejich úkolem a jak budou postupovat (začínat od dílčích písmen, která lze v textu bezpečně rozeznat, porovnávat litery se vzory (Příloha 4.7.2) i s dalšími písmeny textu a případně se domýšlet, jaká slova mohou být v ukázce zaznamenána).

3. Žáci se ve dvojicích pokusí přečíst a na papír přepsat historické texty, které jim byly přiděleny (jeden text ve starší latině, jeden ve švabachu, jeden v kurentu, srov. Příloha 4.7.1). Při práci využívají kurentní a švabachovou abecedu (Příloha 4.7.2). V průběhu práce lektor žáky obchází, pomáhá jim.

4. Žáci společně s lektorem vyhodnotí, jak předchozí aktivitu zvládli, v případě úspěchu svůj text přečtou. V rámci evaluace se snaží reflektovat, co jim šlo, co naopak ne. Text psaný latinkou a švabachem by měli zvládnout přečíst všichni žáci, text psaný kurentem by naopak mohl činit značné potíže a bude úspěchem, pokud se jim povede rozluštit dílčí písmena či slova.

Cílem hodiny je, aby žáci pochopili, že k zápisu textu se na našem území používala v minulosti také jiná písmena a že i text, který vypadá na první pohled nečitelně, lze na základě správně aplikovaných metod přečíst. Žáci si vyzkouší činnost, s kterou patrně nikdy nepřišli do styku.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (aplikování poznatků z brainstormingu, porovnání kurentní a švabachem tištěné abecedy s archiváliemi určenými k transliteraci), kompetence komunikativní (diskuse, brainstorming nad archiváliemi), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj. Podle šikovnosti žáků lze transliterovaný text prodloužit či zkrátit.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Případný ostych žáků hovořit v neznámém prostoru by měl lektor překonat prostřednictvím vhodných otázek a motivace žáků. Může se stát, že si žáci nebudou vědět rady se čtením kurentu. V takovém případě lektor vysvětlí, že je třeba postupovat od dílčích písmen, která lze v textu bezpečně rozeznat, porovnávat litery se vzory i s dalšími písmeny textu a případně se domýšlet, jaká slova mohou být v ukázce zaznamenána.

3.1.8 Téma č. 8 (Stabilní katastr Turnova a další mapy) – počet hodin: 1

V hodině, která je zaměřena na problematiku map, žáci poznají, jak úzce spolu geografie a historie někdy souvisejí, a v praxi si ukáží, proč je dobré znát legendu mapy a orientovat se v ní.

Zhruba 10 minut by mělo být věnováno povídání pracovníka muzea nad historickými mapami, dalších 15 je vyčleněno na brainstorming nad digitální podobou stabilního katastru města Turnova. Následných 12 minut by mělo být věnováno práci ve dvojicích se stabilním katastrem města Mnichova Hradiště (mapové podklady v digitální podobě viz Příloha 4.8.2, pracovní list viz Příloha 4.8.3). Posledních 8 minut je věnováno řešení předchozího úkolu (řešení pracovního listu viz Příloha 5.8.3), které je zároveň spojeno s evaluací.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům. Žáci naslouchají výkladu, účastní se brainstormingu, pracují ve dvojicích (práce se stabilním katastrem města Mnichova Hradiště).

1. Úvodní výklad pracovníka muzea je zaměřen na historické mapy, jejich podobu, informační hodnotu, proměnu názvů ulic apod. Pracovník muzea žáky upozorní na existenci měřítka či legendy mapy (všechny mapy viz Příloha 4.8.1).

2. Během brainstormingu nad digitální mapou turnovského stabilního katastru, která bude promítnuta pomocí dataprojektoru, žáci odpovídají na otázky lektora a pracovníka muzea a odpovědi si sami zaznamenávají do pracovního listu (zadání i řešení viz Přílohy 4.8.3 a 5.8.3).

3. Dále žáci pracují ve dvojicích s fyzickou mapou mnichovohradištského stabilního katastru (digitální podklady viz Příloha 4.8.2) a odpovědi na otázky zaznamenávají do pracovních listů (zadání i řešení viz Přílohy 4.8.3 a 5.8.3).

4. Na závěr proběhne vyhodnocení správnosti jednotlivých odpovědí (řešení pracovního listu viz Příloha 5.8.3), důraz je kladen na zdůvodnění všech odpovědí. Vyhodnocení je zároveň spojeno s evaluací.

Cílem hodiny je, aby se žáci dokázali zorientovat v mapě poté, co se dozví, jaká je její legenda. Měli by si také uvědomit, že i kartografie prošla v minulosti určitým vývojem a že schopnost orientovat se v mapě je vždy velmi užitečná.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (vlastní brainstorming – uvažování nad problematikou map, aplikování poznatků z brainstormingu na úkoly v pracovním listě), kompetence komunikativní (diskuse, brainstorming nad pracovními listy), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce), občanské kompetence (posilování vztahu k regionu, schopnost orientovat se v mapách, která se může hodit v každodenním životě).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj. Práci se stabilním katastrem lze různě motivovat – není např. nutné porovnávat Turnov s dalším městem, ale nabízí se třeba i porovnání s vesnicí.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Případný ostych dětí hovořit v neznámém prostoru by měl lektor překonat prostřednictvím vhodných otázek a motivace žáků. Pokud se děti nebudou v mapách orientovat, lektor nebo pracovník muzea jim individuálně pomohou.

3.2 Metodický blok č. 2 (Jazyk a jeho užívání)

Jedním ze znaků určitého národního společenství je jazyk, který se také vyvíjí. Nářečí, jedna z variet národního jazyka, je charakteristické i pro Turnovsko. Přestože období konce 18. a počátku 19. století není v RVP pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia opomíjeno, jedná se o látku, která je vzhledem k časovému odstupu i náročnosti tématu pro žáky relativně abstraktní. Pokud však lektor žákům ukáže, jak se germanizace a následně národní obrození uplatňovaly v konkrétním regionu, vede to k hlubšímu pochopení dané problematiky, a to na úrovni mezipředmětových vztahů.

3.2.1 Téma č. 1 (Místní nářečí) – počet hodin: 1

Hodina se odehrává se v prostorách VCT. Lektor již v průběhu uplynulé hodiny zadal žákům úkol, aby si všimli jazykových zvláštností, které při běžné mluvě používají jejich blízcí, zvláště jsou-li z Turnovska a jsou-li příslušníky starší generace.

Zhruba 5 minut by mělo být věnováno úvodní motivaci, dalších 10 je vyčleněno na aktivity v programu SMART Notebook na PC all-in-one (Příloha 4.9.1), 5 minut by měli žáci diskutovat nad obrázky z *Českého jazykového atlasu*, 15 minut vyplňovat samostatně pracovní list (Příloha 4.9.2) a 10 minut je vyčleněno na vyhodnocení pracovního listu a následnou evaluaci.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům. Žáci pracují metodou brainstormingu, posléze ve dvojicích, diskutují, následuje samostatná práce a evaluace formou brainstormingu. Práce s malou skupinou žáků umožňuje lektorovi individuální přístup k nim, zapojení každého jednotlivce.

1. Lektor pokládá otázky (viz obsahová část), snaží se žáky přimět k diskusi a argumentaci. V ideálním případě žáci uvádějí příklady toho, co pokládají za prvky místního nářečí.

2. V prezentaci SMART Notebook (Příloha 4.9.1) na PC all-in-one řeší žáci tři úkoly, při nichž aplikují své znalosti o slovní zásobě a varietách jazyka, které znají ze školy. Přestože učivo není úplně nejjednodušší, úkoly jsou vytvořeny tak, aby děti bavily a motivovaly je.

3. Nad třemi listy z *Českého jazykového atlasu* (pojmy brambory, hadr, močůvka, Příloha 4.9.3) děti diskutují na základě otázek, které jim lektor pokládá. Pronutí kartografie a jazykovědy by jim mělo naznačit, že leze činit ostré rozdíly mezi jednotlivými vědami, resp. vzdělávacími obory.

4. Žáci samostatně vyplňují dva náročnější úkoly v pracovních listech (Příloha 4.9.2). Lektor je vyzve, aby zkusili sami doplnit co nejvíce, případně jim však poskytne individuální konzultaci nebo pomoc. Nabádá je k tomu, že tabulky není třeba se bát, že navzdory složitějšímu symbolickému zápisu všechny pojmy a značky znají a ve škole běžně používají.

5. Poslední částí hodiny je evaluace, při níž by mělo dojít k vyhodnocení pracovního listu a diskusi o problematice nářečí; lektor položí otázky, které ověří, jak dané problematice žáci porozuměli. Účastníci si také shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli, poznatky si usouvztahní a vyjádří svůj názor na to, jak se jim hodina líbila.

Cílem hodiny je, aby si žáci prohloubili své znalosti o varietách českého jazyka a dozvěděli se více o nářečí oblasti, v níž žijí. Měli by si rovněž vyzkoušet práci na konkrétním jazykovém materiálu, ať již půjde o *Český jazykový atlas* či text z jazykového korpusu. Lektor by měl dětem zdůrazňovat, že jazyk není neměnným a že se neustále vyvíjí, v některých případech tedy nelze dát jednoznačné odpovědi. Celou problematiku by měl lektor podávat zábavnou a zajímavou formou, aby žáky namotivoval.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (zamyšlení se nad nastolenými otázkami v diskusi, hledání odpovědí na otázky v pracovních listech – práce s přepisem mluveného textu, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech), kompetence komunikativní (diskuse), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce, práce ve dvojicích), občanské kompetence (posilování vztahu k regionu a příslušníkům vlastní rodiny – plyne z domácí přípravy).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

V průběhu 2. stupně ZŠ se žáci učí o obohacování slovní zásoby a varietách českého jazyka, s problematikou by tedy měli být alespoň rámcově seznámeni.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Strukturu hodiny může teoreticky narušit to, že žáci nesplní domácí přípravu. V takovém případě nahradí lektor jejich postřehy těmi svými, a to formou frontálního výkladu, avšak s tím, že bude žáky podněcovat k diskusi. Další potíží může být, že úkoly v pracovním listě se žákům budou zdát příliš těžké. Lektor jim vše srozumitelně vysvětlí, případně lze pracovní list vyplňovat skupinově či formou brainstormingu.

3.2.2 Téma č. 2 (Jazykové a literární obrození na Turnovsku) – počet hodin: 1

Hodina se opět odehrává se v prostorách VCT. Zhruba 5 minut by mělo být věnováno úvodní motivaci, dalších 10 je vyčleněno na zhlédnutí videa a následnou diskusi, 10 minut zaberou aktivity v programu SMART Notebook na PC all-in-one, 20 minut budou žáci samostatně vyplňovat pracovní list, přičemž následuje jeho společné vyhodnocení, a 5 minut je vyčleněno na závěrečnou evaluaci.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům. Žáci pracují metodou brainstormingu, diskutují, posléze plní úkoly ve dvojicích, následuje samostatná práce a evaluace formou brainstormingu. Práce s malou skupinou žáků umožňuje lektorovi, ale i pracovníku muzea individuální přístup a zapojení každého jednotlivce.

1. Lektor pokládá otázky (viz obsahová část), snaží se žáky přimět k diskusi a argumentaci. V ideálním případě začnou účastníci sami diskutovat o tématu národního obrození.

2. Lektor pustí videoukázku z archivu České televize. Jde o úryvek ze seriálu *F. L. Věk*. Zhlédnout jej je možné na webu: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/899202-f-l-vek/271310538830010/>, minuta 24:13–30.23. Žáci by tuto scénu mohli pokládat za odraz reality. Lektor jim však v průběhu hodiny několikrát zdůrazní, že jde o adaptaci Jiráskova románu, který také není odrazem reality. Uvedená ukázka by žáky měla nejen pobavit, ale také motivovat a přimět k další diskusi – otázky viz obsahová část.

3. V prezentaci SMART Notebook (Příloha 4.10.1) na PC all-in-one řeší žáci dva úkoly, při nichž aplikují své znalosti o národním obrození a slovní zásobě. Protože lektor během motivačního rozvoru některé jevy vysvětlí, neměli by žáci mít potíž s vyplněním úkolů, které jsou navíc prezentovány zábavnou formou.

4. Žáci samostatně vyplňují pět úkolů v pracovních listech (Příloha 4.10.2). Lektor nejprve přečte všechny literární ukázky tak, aby svým přednesem usnadnil porozumění textu. Pak žáky vyzve, aby zkusili sami doplnit co nejvíce odpovědí, případně jim poskytne individuální konzultaci nebo pomoc. Následně si celá skupina pracovní list vyhodnotí.

5. Z vyhodnocování pracovního listu přejde skupina k evaluaci; lektor položí otázky, které ověří, jak dané problematice žáci porozuměli. Účastníci si také shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli, poznatky si utřídí a propojí. Vyjádří svůj názor na to, jak se jim hodina líbila.

Cílem hodiny je, aby si žáci prohloubili své znalosti o národním obrození, aby si zapamatovali základní procesy, principy a jména, aby si uvědomili, že literatura a film nejsou odrazem historické reality, naučili se trochu více pracovat s psaným (resp. i přednášeným textem).

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (zamýšlení se nad nastolenými otázkami v diskusi, hledání odpovědí na otázky v pracovních listech – práce s texty, jež obsahující 200–150 let starou slovní zásobu, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech), kompetence komunikativní (diskuse), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce, práce ve dvojicích), občanské kompetence (posilování vztahu k regionu).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

V průběhu 2. stupně ZŠ se žáci v hodinách českého jazyka i dějepisu seznamují s problematikou tzv. národního obrození i tématy souvisejícími se slovní zásobou, proto by se nemělo jednat o látku, která pro ně bude zcela nová.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Hodiny může teoreticky narušit nefunkční technika, proto musí lektor těsně před začátkem hodiny prověřit, zda všechno funguje, jak má. Další komplikací může být, že texty v pracovním listě se žákům budou zdát příliš těžké. Lektor jim vše srozumitelně vysvětlí, případně lze pracovní list vyplňovat skupinově či formou brainstormingu.

3.3 Metodický blok č. 3 (Osobnosti regionu)

Prostřednictvím zajímavých životních osudů a inspirativního díla se žáci seznámí s některými osobnostmi spjatými s Turnovem a Turnovskem. Pozornost bude věnována zejména osobnostem 19.–21. století, neboť se jedná o dobu, z níž je zachováno nejvíce pramenů. Zároveň má toto období největší dopad na naši současnost.

3.3.1 Téma č. 1 (Elektronické zdroje v humanitních disciplínách) – počet hodin: 1

1. hodina

Hodina se odehrává se v prostorách VCT. Zhruba 5 minut by mělo být věnováno úvodní motivaci, 10 minut prezentaci v programu SMART Notebook, dalších asi 27 minut by měl zabrat výklad s praktickými ukázkami a 3 minuty jsou vyčleněny na evaluaci.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí cíl hodiny a pomocí motivačních otázek zasvětlí žáky do problematiky elektronických zdrojů, vyzve je k tomu, aby při plnění vlastního úkolu kriticky mysleli.

1. Lektor nejprve namotivuje žáky k tomu, aby je lekce bavila, pokládá jim otázky (srov. obsahová část).
2. Protože hodina je koncipována hlavně jako frontální výklad s praktickými ukázkami, je do lekce zahrnuta aktivita v programu SMART Notebook (Příloha 4.11.1), která se skládá ze dvou úkolů a vztahuje se k turnovským osobnostem, jimž bude věnována lekce následující.

3. Lektor formou frontálního výkladu vysvětlí, co bude úkolem žáků, poučí je o tom, jak ke zdrojům kriticky přistupovat, poukáže na problém využití Wikipedie a představí knihy a periodika, která do hodiny přinesl (srov. soupis níže). Soupis elektronických zdrojů (Příloha 4.11.2), které žáci mohou využívat, jim rozdává v papírové podobě. Lektor žákům ukáže všechny zdroje, vysvětlí jim jejich fungování a možnosti využití (Kramerius 3, Kramerius 5, Kramerius Liberec, Kramerius Akademie věd ČR, Biografický slovník českých zemí, Lexikon české literatury). Poukáže na fakt, že v omezené míře lze využít Wikipedii, kde jsou v některých případech odkazy na zajímavé zdroje, avšak všechny uvedené informace je vždy třeba ověřit. Zároveň upozorní na to, že řada zdrojů digitalizována není, a tak je třeba se spoléhat na fyzické nosiče; v rámci toho zmíní regionální periodika, např. časopis *Od Ještěda k Troskám*, z něhož můžou žáci také čerpat. Lektor vždy konkrétní elektronický zdroj ukáže, pak zadá úkol, který žáci sami v daném prostředí plní.

4. Poslední částí hodiny je evaluace, při níž by mělo dojít k celkovému zhodnocení lekce. Účastníci by měli vyjádřit, co pro ně bylo obtížné, v čem byla hodina přínosem.

Cílem hodiny je, aby se žáci naučili pracovat s elektronickými zdroji, učili se je využívat, učili se kriticky myslet a také aby si mimoděk prohloubili své znalosti o turnovských rodácích, které využijí v další hodině.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (vyhledávání informací v elektronických zdrojích, schopnost pochytit co nejvíce poznatků z frontálního výkladu, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost abstrahovat), kompetence komunikativní (spolupráce ve dvojicích), osobní a sociální kompetence (vzájemná interakce, práce ve dvojicích).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

V průběhu 2. stupně ZŠ se žáci učí pracovat s výpočetní technikou, úkol by je tedy neměl překvapit, ačkoli se s něčím podobným patrně ještě nesetkali.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Potíže s výpočetní technikou i s vyhledáváním v elektronických zdrojích vyřeší lektor v rámci hodiny individuálně.

3.3.2 Téma č. 2 (Osobnosti Turnovska) – počet hodin: 1

Hodina přímo navazuje na předchozí a odehrává se v prostorách VCT. Zhruba 25 minut je vyčleněno na vlastní samostatnou práci žáků, asi 15 budou žáci prezentovat své výsledky, a 5 minut je určeno na evaluaci.

Lektor vyzve žáky k tomu, aby při plnění vlastního úkolu kriticky mysleli. Posléze pracují ve dvojicích, následuje ústní prezentace jejich výsledků a evaluace. Práce s malou skupinou žáků umožňuje lektorovi individuální přístup k nim, zapojení každého jednotlivce. Lektor zdůrazní, že prezentace by měla být vytvořena v bodech, měla by mít logickou strukturu a měla by obsahovat část týkající se života osoby, jejího díla a jejímu vztahu k našemu regionu. Lektor opakovaně připomíná, že během samostatné práce ve dvojicích bude žákům se vším nápomocen. Je třeba připomenout i to, že prezentace v jakémkoli programu je jen pomůckou a že důležitá je vlastní verbální prezentace daného problému.

1. Žáci tvoří za pomoci lektora a s využitím elektronických i fyzických zdrojů prezentace v programu MS Power Point.
2. Svě výstupy žáci prezentují. Ideální je výstup každé dvojice vždy společně zhodnotit (jak z hlediska formy, tak obsahu – a to jak prezentace, tak prezentování).
3. Poslední částí hodiny je evaluace, při níž by mělo k celkovému zhodnocení lekce. Žáci by měli vyjádřit, co pro ně bylo obtížné, v čem byla hodina přínosem.

Cílem hodiny je, aby si žáci zkusili pracovat s elektronickými zdroji, učili se je využívat, učili se kriticky myslet, mluvit před skupinou posluchačů spatra podle prezentace a také aby si prohloubili své znalosti o turnovských rodácích.

Zdroje, které lektor do výuky přinese:

- Jindřich Maria DLOUHÝ, *Václav Fortunát Durych. K 150. výročí úmrtí*, Turnov 1952.
- Jan DRAHOŇOVSKÝ, *MUDr. Antonín Šlechta*, *Od Ještěda k Troskám*, č. 2, 2017, roč. 24 (40), s. 71–76.
- Vlastislav HNÍZDO, *Úsvit národního obrození na Turnovsku*, *Od Ještěda k Troskám* č. 3, 2010, roč. 17 (33), s. 195–198.
- Jaroslav KŘÍŽ, *První Čech na pěti kontinentech. Cesty Čeňka Paclta (1813–1887)*, Praha 2019.
- Alžběta KULÍŠKOVÁ (ed.), *Zápisky sedláka Josefa Dlaska. Měl jsem nestálé štěstí*, Turnov 2015.
- *Od Ještěda k Troskám. Speciální číslo věnované Josefu Pekařovi*, č. 1, 2020, roč. 27 (43).
- *Od Ještěda k Troskám. Speciální číslo věnované Josefu Vítězslavu Šimákovi*, č. 3, 2020, roč. 27 (43).
- Marie ŠULCOVÁ, *Antonín Marek. Buditel národa*, Varnsdorf 2002.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (vyhledávání informací v elektronických zdrojích i fyzických knihách a časopisech, účinné aplikování teoretických informací v praxi, schopnost přemýšlet o vztahu osobností k regionu, schopnost abstrahovat), kompetence komunikativní (spolupráce ve dvojicích, prezentace výsledků práce), osobní a sociální kompetence (vzájemná interakce, práce ve dvojicích), občanské kompetence (posilování vztahu k významným rodákům Turnovska, posilování vztahu k regionu).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj.

V průběhu 2. stupně ZŠ se žáci učí pracovat s výpočetní technikou, úkol by je tedy neměl překvapit, ačkoli se skloubení kritického přístupu k pramenům a ryze praktická aplikace v rámci vytvoření počítačové prezentace mohou zdát náročné.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Strukturu hodiny může teoreticky narušit skutečnost, že žáci nebudou zadaný úkol časově stíhat. Lektor musí pečlivě hlídat čas: práci žáků může předčasně ukončit, případně je vyzvat k tomu, aby aktivitu dokončili doma. Potíže s výpočetní technikou i s vyhledáváním v elektronických zdrojích vyřeší lektor v rámci hodiny individuálně. Pokud bude mít některá dvojice potíže s vytvořením prezentace v programu MS Power Point, lektor bude nápomocen i v tomto případě. Lekci je teoreticky možné pojmout jako dvouhodinovou činnost.

3.3.3 Téma č. 3 (Pojmenování Turnovských ulic) – počet hodin: 1

Hodina se odehrává se v prostorách VCT. Zhruba 5 minut by mělo být věnováno úvodní motivaci, dalších 5 je vyčleněno na to, aby lektor dětem ukázal webové stránky, s nimiž budou pracovat. 25 minut by žáci měli věnovat samostatné práci ve dvojicích, 10 minut je určeno na vyhodnocení pracovních listů a následnou evaluaci.

Žáci nejprve diskutují, posléze samostatně pracují ve dvojicích s fyzickými i digitálními plány, poté společně s lektorem vyhodnocují své odpovědi. Práce s malou skupinou žáků umožňuje lektorovi individuální přístup k nim, zapojení každého jednotlivce.

1. Lektor pokládá motivační otázky (viz obsahová část), snaží se žáky přimět k diskusi a k tomu, aby se rozhovořili, aby vzali téma za své.

2. Lektor žákům ukáže webové stránky, s nimiž budou pracovat. Jde o www.mapy.cz a <https://ags.cuzk.cz/archiv/>. Srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům.

3. Účastníci plní ve dvojicích tři úkoly z pracovního listu (zadání a řešení pracovního listu viz Přílohy 4.13.1 a 5.13.1). Jejich úkolem je vzájemně diskutovat, případně si rozdělit práci. Lektor třídu obchází, je žákům nápomocen. Žáci používají jednak fyzické mapy, jednak digitální kopie. Důležité je, aby se při vyplňování prvního úkolu zorientovali, aby věděli, které ulice úkol týká. K tomu by jim měla posloužit aplikace www.mapy.cz, kde si danou ulici najdou, pokud nevědí, kde se prostranství nachází.

4. Účastníci a lektor procházejí odpovědi v pracovních listech, diskutují o případných problémových místech, vyhodnocují odpovědi a provádějí evaluace hodiny; lektor položí otázky, které mají jistý etický přesah (srov. obsahová část). Účastníci si lekci shrnou, poznatky si usouvztažní a vyjádří svůj názor na to, jak se jim hodina líbila.

Cílem hodiny je, aby si žáci prohloubili povědomí o tom, jak se měnila síť ulic ve městě, kde žijí. Práce s mapami přesahuje oblast humanitních disciplín, je však velmi užitečná i v této oblasti, napomáhá i celkové schopnosti se orientovat. Lektor by měl žákům zdůrazňovat, že názvy ulic jsou podmíněné dobou, v níž lidé žijí, že se neustále vyvíjí a že sami žáci mohou v budoucnu přispět k diskusi o názvech veřejných prostranství.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (zamýšlení se nad nastolenými otázkami v diskusi, schopnost osvojit si postup práce s aplikací <https://ags.cuzk.cz/archiv/>, hledání odpovědí na otázky v pracovních listech – práce s městskými plány na webu i ve fyzické podobě, účinné aplikování teoretických informací z dějepisu v praxi, schopnost přemýšlet o nastíněných tématech), kompetence komunikativní (diskuse), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce, práce ve dvojicích), občanské kompetence (posilování vztahu k regionu, zejména městu Turnovu, resp. místním prostranstvím).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj. Pokud by byla práce s pracovním listem příliš náročná, může lektor některé úkoly vynechat. Rozšířit lze hodinu tím, že lektor představí další mapové sbírky, které jsou na internetu k dispozici.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Strukturu hodiny může narušit výpadek webové aplikace <https://ags.cuzk.cz/archiv/>. Učitel by měl mít připravenou alespoň jednu z map, které jsou zde zveřejněny, také ve fyzické podobě. Pokud by se některý z žáků neuměl v mapě orientovat, učitel mu pomůže.

3.3.4 Téma č. 4 (Jaroslav Rudiš) – počet hodin: 1

Jaroslav Rudiš patří mezi významné české autory současnosti. Jako turnovský rodák má vztah k regionu Českého ráje a do některých jeho textů se tato skutečnost promítá. Protože jednou z nejdůležitějších klíčových kompetencí je čtení s porozuměním, je vhodné, aby si žáci vyzkoušeli interpretaci textu právě na úryvcích z Rudišova díla. Přestože se jedná o texty, které jsou určeny primárně dospělým čtenářům, nadaní žáci by neměli mít větší problém se s danými ukázkami popasovat.

Lektor uvede žáky do problematiky. Zhruba 3 minuty by měly být věnovány úvodní motivaci, dalších 10 je vyčleněno na vyhledávání informací na webu (www.rudis.cz, otázky v pracovním listě viz Příloha 4.14.2). Největší část hodiny – cca 20 minut – zabírá interpretace románu *Konec punku v Helsinkách* a práce s komiksem *Alois Nebel* (cca 10 minut). Závěrečných 5 minut je věnováno evaluaci.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům. Žáci pracují ve dvojicích (vyhledávání informací na webu (PC all-in-one), samostatně (vyplňování pracovních listů a doplňování replik do komiksu), metodou brainstormingu (úvodní motivační otázky týkající se čtenářství, interpretace obou textů).

1. V úvodním motivačním rozhovoru se lektor zeptá žáků na jejich vztah k literatuře a čtení, potřebu číst a další otázky zmíněné v obsahové části. Cílem je přimět žáky k diskusi a zaujmout je.

2. Na základě informací obsažených na webových stránkách www.rudis.cz doplní žáci své pracovní listy. Zadání i řešení viz Přílohy 4.13.2 a 5.13.2. Pro zpestření lze pustit ukázky z Rudišovy hudební tvorby (např. <https://www.youtube.com/watch?v=E-JriO3z2rA>) či videoklip vycházející z filmové podoby románu *Alois Nebel* (<https://www.youtube.com/watch?v=45mbYID0ec4>).

3. Žáci si samostatně (každý svým tempem) přečtou úryvek z románu J. Rudiše *Konec punku v Helsinkách* (Jaroslav RUDIŠ, *Konec punku v Helsinkách*, Praha 2010, s. 7–9., Příloha 4.14.1). Lektor je pomocí otázek (srov. obsahová část) provádí textem, vede je k tomu, aby kladli k textu vlastní otázky.

4. Lektor rozdá úryvek z komiksu *Alois Nebel* (Jaroslav RUDIŠ – Jaromír 99, *Alois Nebel*, Praha 2011, nestr., Příloha 4.14.1), v němž však budou vynechány repliky. Na základě otázek, které pokládá (srov. obsahová část), žáky přiměje k tomu, aby interpretovali obrázky a na základě toho k obrázkům samostatně doplnili repliky podle vlastní fantazie. Následně si společně porovnají vlastní znění komiksu s originálem.

5. Poslední část hodiny je evaluace, při níž by žáci měli dojít k určité míře zobecnění problematiky týkající se interpretace textu. Vyjádří svůj názor na tvorbu J. Rudiše a svůj postoj zdůvodní. Účastníci si také shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli a uvedou, jak se jim hodina líbila. Veškerá činnost probíhá v prostorách VCT.

Cílem hodiny je, aby se žáci naučili pokládat vhodné otázky, aby se naučili, čeho si mají v beletrii všimnout, aby dokázali pracovat s obrázky a uvědomili si, že i z nich lze vyčíst celou řadu informací. Prostřednictvím vyhledávání informací na webu si žáci zopakují činnost, kterou běžně v každodenním životě dělají, a mimoděk si rozšíří povědomí o osobnosti spisovatele Jaroslava Rudiše.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (vyhledávání požadovaných informací na webu, interpretace úryvku románu i komiksu, schopnost přemýšlet o krásné literatuře), kompetence komunikativní (diskuse, brainstorming nad interpretovanými texty), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce), občanské kompetence (proč je třeba číst, jak nás může literatura kultivovat, posilování vztahu k regionu).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj. Nadaní žáci na druhém stupni ZŠ by měli zvládnout základní interpretaci prozaického textu i obrázků v komiksu, měli by zvládnout odpovědět na lektorovy otázky.

V případě, že některá z aktivit žáky zaujme a zabere delší časový úsek, lze vypustit např. interpretaci komiksu a doplňování replik.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Hodinu by mohly narušit technické potíže, např. problém s připojením k internetu, je tedy třeba před touto lekcí vše připravit. Případný ostych žáků pracovat s textem by měl lektor překonat prostřednictvím vhodných otázek a motivace.

3.3.5 Téma č. 5 (Turnovští cestovatelé) – počet hodin: 1

Cestování dnes patří k nejběžnějším formám trávení volného času. V 19. století tomu tak ovšem nebylo, přinášelo řadu obtíží a někdy i ohrožení na zdraví a na životě. Lekce by měla prostřednictvím několika turnovských cestovatelů seznámit žáky s tím, jakých nabývalo cestování v 19. století podob. Hodina je založena na úzké spolupráci s ředitelem turnovské knihovny, jehož výkladu žáci naslouchají. Celá lekce probíhá v prostorách městské knihovny.

Zhruba 3 minuty by měly být věnovány úvodní motivaci, dalších 20 je vyčleněno na výklad doprovázený prezentací v programu Power Point (viz Příloha 4.15.1), při němž žáci odpovídají na otázky v pracovním listě (viz Příloha 4.15.2). 10 minut zabírá interpretace cestopisného úryvku M. Kotlera (Příloha 4.15.3 a 10. úkol ve zmiňovaném pracovním listě). Následuje asi 8minutové vyhodnocování správnosti odpovědí (řešení pracovního listu viz Příloha 5.15.2), závěrečných 5 minut je věnováno evaluaci. Časová dotace se může změnit, pokud bude větší prostor věnován výkladu o knihovně jako instituci a jejím fungování.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům. Žáci pracují samostatně (vyplňování pracovních listů a práce s Kotlerovým textem), metodou brainstormingu (úvodní motivační otázky týkající se cestování a cestovatelů, vyhodnocení pracovního listu).

1. V úvodní motivaci seznámí lektor žáky s prostorem turnovské městské knihovny a ředitelem J. Křížem, který se odborně zabývá problematikou cestování. Výklad je možné prodloužit a poukázat na knihovnu jako instituci a její chod (adekvátně je třeba zkrátit některé další aktivity). Aby byly žáci namotivováni k další činnosti, položí ředitel knihovny několik otázek (srov. obsahová část).

2. Na základě informací, které ve svém výkladu poskytne J. Kříž, doplní žáci odpovědi na otázky ve svých pracovních listech. Zadání i řešení viz Přílohy 4.15.2 a 5.15.2.

3. Žáci si samostatně (každý svým tempem) přečtou úryvek z cestovního deníku M. Kotlera (edičně upravený přepis rukopisu, jehož vlastníkem je spolek Paměť Českého ráje a Podještědí, z. s.). Podle toho, jak textu porozumí, odpoví na otázku č. 10 z pracovního listu.

4. Lektor společně s J. Křížem a žáky vyhodnotí správné odpovědi na otázky z pracovního listu. V ideálním případě budou žáci odpovídat na různé doplňující otázky a sami budou dotazy klást, proběhne brainstorming.

5. Poslední částí hodiny je evaluace, při níž by žáci měli dojít k určité míře zobecnění problematiky týkající se cestování a cestovatelství. Vyjádří svůj názor na pozitiva i negativa, která cestovatelství v 19. století přineslo, a svůj postoj zdůvodní. Účastníci si také shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli a uvedou, jak se jim hodina líbila. Veškerá činnost probíhá v prostorách městské knihovny.

Cílem hodiny je, aby žáci dokázali pochytit ve výkladu informace, které mají zaznamenat a použít, dokázali porozumět textu z první poloviny 19. století a blíže se seznámili se třemi turnovskými cestovateli.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (hledání odpovědí na otázky z pracovního listu, práce s textem M. Kotlera), kompetence komunikativní (diskuse, brainstorming nad pracovními listy), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce), občanské kompetence (hodnotové porovnání toho, jaká pozitiva a jaká negativa přineslo cestování a cestovatelství v 19. století, posilování vztahu k regionu).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj. Vynechat lze práci s textem M. Kotlera, jenž je vzhledem k době svého vzniku (1. polovina 19. století) složitý. Je možné protáhnout výklad J. Kříže a poskytnout žákům větší prostor na jejich dotazy.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Případný ostych žáků hovořit v neznámém prostoru by měl lektor překonat prostřednictvím vhodných otázek a motivace žáků. Může se také stát, že žáci nebudou rozumět Kotlerovu textu. V takovém případě lektor žákům vysvětlí neznámá slova a neznámé vazby, text lze případně zcela vynechat.

3.3.6 Téma č. 6 (Regionální stopy v USA) – počet hodin: 1

Přestože je fenoménu migrace věnováno v hodinách dějepisu na ZŠ i na víceletých gymnáziích zpravidla jen velmi málo času, jednalo se o jev, který ve druhé polovině 19. století zapříčinil masový odliv obyvatel z českých zemí. Cílem této hodiny je seznámit účastníky s danou problematikou, příčinami, souvislostmi a ukázat jim práci s historickými prameny osobní povahy, které často vyžadují specifický přístup. Hodina je založena na úzké spolupráci s ředitelem turnovské knihovny, jehož výkladu žáci naslouchají. Celá lekce probíhá v prostorách městské knihovny.

Zhruba 5 minut by mělo být věnováno úvodní motivaci, dalších 15 je vyčleněno na výklad doprovázený prezentací v programu Power Point (viz Příloha 4.16.1). 15 minut zabírá samostatná interpretace dvou pramenů z pracovního listu (viz Příloha 4.16.2). Následuje asi 10minutové povídání založené na odpovědích žáků (řešení pracovního listu viz Příloha 4.16.2), které je zároveň spojeno s evaluací.

Na počátku aktivity vyučující srozumitelně vysvětlí, co se od žáků očekává, vyzve je k případným dotazům. Žáci naslouchají výkladu, pracují samostatně (práce s osobními prameny v pracovním listě), metodou brainstormingu (úvodní motivační otázky týkající migrace, vyhodnocení pracovního listu a otázky související s prameny osobní povahy).

1. V úvodní motivaci promítne J. Kříž několik obrázků. Půjde o fotografie současného „českého Chicaga“. Žáci by měli na fotografiích poznat české nápisy, které kontrastují s architekturou, která se té české příliš nepodobá. Odlišné jsou i další reálie zobrazené na snímcích. Tento kontrast by měl žáky přitáhnout k vlastnímu tématu.

2. J. Kříž představí v powerpointové prezentaci problematiku vystěhovalectví a zajímavé osobnosti, které odešly do USA z našeho regionu (kavárník J. Anděl, sestry Bohumila Ludvíková a Barbora (Betty) Kozlanská, rodina Paclova, rodina Epsteinova). Seznámí žáky s oddílem knih v městské knihovně, které jsou věnovány problematice vystěhovalectví.

3. Žáci si samostatně (každý svým tempem) přečtou úryvky z dopisu, resp. vzpomínky českých vystěhovalců. Pokusí se odpovědět na otázky v pracovním listě (zadání i řešení viz Přílohy 4.16.2 a 5.16.2).

4. Lektor vyzve žáky k brainstormingu týkajícímu se otázek v pracovním listě. Účastníci by měli nejen odpovědět na otázky v pracovním listě, ale měli by být schopni odpovědět také na souhrnné dotazy (srov. obsahová část). Toto povídání by mělo vyústit v evaluaci, při níž by žáci měli dojít k určité míře zobecnění problematiky emigrace. Účastníci si shrnou, co se v hodině naučili, dozvěděli a uvedou, jak se jim hodina líbila. Veškerá činnost probíhá v prostorách městské knihovny.

Cílem hodiny je, aby žáci dokázali propojit informace, které pochytí ve výkladu, s praktickými ukázkami dokumentů vytvořených emigranty. Měli by se seznámit s dalšími možnostmi interpretace historických pramenů.

Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Kompetence k učení a řešení problémů (aplikování poznatků z výkladu na texty v pracovním listě, interpretace pramenů z pracovního listu), kompetence komunikativní (diskuse, brainstorming nad pracovními listy), osobní a sociální kompetence (schopnost kultivovaně vstupovat do diskuse, vzájemná interakce), občanské kompetence (migrace jako společenský problém, politická migrace, migrace ve 20. století).

Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Vzhledem k tomu, že neformální část celého projektu je určena nadaným žákům, kteří program absolvují v malých skupinách, je kladen důraz na individuální přístup ke každému jednotlivci a jeho osobnostní rozvoj. Vynechat lze část výkladu J. Kříže, osobnosti jsou pouze jakýmsi doplněním obecně zaměřené problematiky; regionální prvek je zastoupen textem Antonína Pacla.

Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

Případný ostych žáků hovořit v neznámém prostoru by měl lektor překonat prostřednictvím vhodných otázek a motivace žáků. Může se také stát, že žáci nebudou rozumět prvnímu dokumentu v pracovním listu. V takovém případě jim lektor vysvětlí, že text je plný jazykových nedostatků a poukáže na to, jak píšou malé děti, které sice již písmena znají, ale nejsou poučeni o pravidlech pravopisu. Zároveň pracuje s termíny pogramotnost a sekundární negramotnost, jež žákům vysvětlí.

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

[Soubor materiálů pro realizaci programu](#)

[Přílohy ke stažení](#)

- 4.1.1 Prezentace Smart notebook – Pověsti
- 4.1.2 Pracovní list – Pověst o vzniku Turnova – zadání
- 4.1.3 Texty Zápas obra s Turem (Založení a pojmenování města Turnova) a Pověsti z Českého ráje
- 4.2.1 Pracovní list – Písmáctví na Turnovsku – zadání
- 4.3.1 Prezentace Smart notebook – Židé
- 4.3.2 Mapový podklad – Židé v Turově – zadání
- 4.4.1 Pracovní list – Židovský hřbitov v Turnově – zadání
- 4.5.1 Pracovní list – Bydlení v Pojizeří a Českém ráji – zadání
- 4.6.1 Ukázka pramenů z Muzea města Mnichova Hradiště
- 4.6.2 Pracovní list – Historické prameny – zadání
- 4.7.1 Ukázka pramenů z Muzea Českého ráje v Turnově
- 4.7.2 Ukázka vzorů písma švabachu a kurentu, písanka
- 4.8.1 Mapové podklady z Muzea Českého ráje
- 4.8.2 Stabilní katastr Mnichova Hradiště – digitální podklady
- 4.8.3 Pracovní list – Stabilní katastr a další mapy – zadání
- 4.9.1 Prezentace Smart notebook – Nářečí
- 4.9.2 Pracovní list – Nářečí na Turnovsku – zadání
- 4.9.3 Ukázky z Českého jazykového atlasu
- 4.9.4 Mapa nářečí
- 4.10.1 Prezentace Smart notebook – Jazykové a literární obrození na Turnovsku
- 4.10.2 Pracovní list – Národní obrození na Turnovsku – zadání
- 4.11.1 Prezentace Smart notebook – Osobnosti regionu – Elektronické zdroje v humanitních disciplínách
- 4.11.2 Soupis elektronických slovníků a databází
- 4.13.1 Ukázky fyzických map užívaných během lekce
- 4.13.2 Pracovní list – Názvy vybraných turnovských ulic – zadání
- 4.14.1 Ukázky textů Jaroslava Rudiše
- 4.14.2 Pracovní list – Spisovatel Jaroslav Rudiš – zadání

4.15.1 Prezentace v programu Power point – Turnovští cestovatelé (J. Kříž)

4.15.2 Pracovní list – Turnovští cestovatelé – zadání

4.15.3 Úryvek cestovního deníku M. Kotlera

4.16.1 Prezentace v programu Power point – Regionální stopy v USA (J. Kříž)

4.16.2 Pracovní list – Regionální stopy v USA – zadání

5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů

Soubor metodických materiálů

5.1.2 Pracovní list – Pověst o vzniku Turnova – řešení

5.2.1 Pracovní list – Písmáctví na Turnovsku – řešení

5.3.2 Mapový podklad – Židé v Turově – řešení

5.4.1 Pracovní list – Židovský hřbitov v Turnově – řešení

5.5.1 Pracovní list – Bydlení v Pojizeří a Českém ráji – řešení

5.6.2 Pracovní list – Historické prameny – řešení

5.8.3 Pracovní list – Stablní katastr a další mapy – řešení

5.9.2 Pracovní list – Nářečí na Turnovsku – řešení

5.10.2 Pracovní list – Národní obrození na Turnovsku – řešení

5.13.2 Pracovní list – Názvy vybraných turnovských ulic – řešení

5.14.2 Pracovní list – Spisovatel Jaroslav Rudiš – řešení

5.15.2 Pracovní list – Turnovští cestovatelé – řešení

5.16.2 Pracovní list – Regionální stopy v USA – řešení

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

[Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

7 Příloha č. 4 - Odborné a didaktické posudky programu

Není relevantní.

8 Příloha č. 5 - Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

Vážená paní Jandová,

děkujeme za zájem o publikování výstupů z výzvy, nabídku přijímáme. Abychom zvolili optimální místo pro uložení Vašich výstupů, potřebovali bychom zodpovědět následující dotazy.

- Kolik materiálů bude ukládáno na Metodický portál [RVP.CZ](#)?
- jaké formáty, příp. velikosti materiálů se bude jednat (textové dokument, prezentace, videa...)?
- V jakém časovém horizontu mají být materiály uloženy?

Potřebovali bychom také vědět, zda budete mít jako projekt vlastní úložiště na výstupy případně, zda budete výstupy vkládat pouze k nám na Metodický portál [RVP.CZ](#). Pokud byste měli materiály zveřejněné např. na Vašich webových stránkách, mohli bychom pro vložení využít modul EMA.

EMA je jakýsi katalog otevřených digitálních vzdělávacích zdrojů, který shromažďuje informace o materiálech z různých úložišť. K nám byste tedy nahráli potřebná metadata, na samotný materiál už bychom odkazovali na Váš web.

Podrobné informace ke vkládání materiálů na [RVP.CZ](#) naleznete v příloženém dokumentu.

Děkuji a přeji hezký den.
Lenka Perglová

st 4. 12. 2019 v 11:56 odesílatel Marcela Jandová <jandova@vctu.cz> napsal:
Vážená paní Perglová,

ráda bych se tímto podrobněji informovala k postupu při žádosti o zveřejnění programů, které vytváříme v projektu Podporujeme rozvoj dětí a žáků CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008148, ve výzvě Budování kapacit pro rozvoj škol II.

V současné době finalizujeme podobu prvních čtyřech programů, rádi bychom odevzdali šablony ve formě pdf. včetně příloh v stejné formě a také v pracovní složky v programu SMART software. Jaké jsou konkrétní požadavky k postupu ve zveřejnění?

Předem děkuji.
S pozdravem

--
Bc. Marcela Jandová, DiS.

T - Centrum
Projekt Podporujeme rozvoj dětí a žáků

Jana Palacha 804
511 01 Turnov
+420 737 288 011
jandova@vctu.cz

9 Nepovinné přílohy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY